

Sorsa 92/HB -SDP**92/HB 1959.5**

Kaksi asiakirjaa, jotka kuvaavat SDP sisäisen hajaannuksen vaiheita 1950-luvulla:

92/HB 1959.5: 1) pitkäkö kiertokirje puolueen kaaderikurssin oppilaille (Sorsa ehkä yksi niistä) 28.12.1952, jossa puoluejohtaja (nimi ei näy kopiosta) kertoo Väinö Leskisen ja Puskalan räikeästä johtamistyylistä, mikä oli johtanut johtajien siirtymisestä porvarillisen puolueen palvelukseen. Kiinnostavin tieto tässä Puskalan toimintatavat.

92/HB 1959.5: 2) Puoluehallituksen ptk 29.11.1957, jossa puolue-oppositio erotettiin puolueesta. OBS: Mikäköhän oli tarkkaan ottaen Sorsan kanta tässä taistelussa?

92/HB 1969.8

92/HB 1969.8: Yritys yhdistää puolueet talvella 1963-1964 johti molempien osapuolten ehdotukseen 29.2.1964 SDP:n puoluehallitukselle aloittaa neuvotteluja niiden yhdistämiseen.

92/HB 1969.8: Lisäksi neuvottelijain ehdotukset, julkilausumasta, pöytäkirjasta ja sopimuksesta, josta piti sopia kokouksessa 10.3.1964. Valokuvasin julkilausuma- ja sopimusluonnokset. **OBS:** Eivät ilmeisesti saaneet kannatusta, Simonenhan ei suostunut. Ei

92/HB 1969.8: Muistio SDP:n valtuuskunnan keskusteluista Moskovassa NKP:n edustajien kanssa (Bresnjev ym.) 17.5.68. Niiden yhteinen julkilausuma.

92/HB 1969.8: Ensimmäinen muistio SKP:n sisäisistä keskusteluista KS:n arkistossa, joka näyttää olevan Veikko Puskalan kirjoittama: "Beljakovin Suomen vierailusta 26.10.1971".

92/HB 1969.8: Toinen muistio, jota näistä aika monesta Puskala-papereista valokuvasin oli 24.11.69 laadittu "Miten vasemmistoryhmityksen esiintyminen Sosialidemokraattisessa puolueessa on nähty SKP:ssä."

92/HB 1969.8: Puskalan raportti (?) Tampereelta 9.12.1969 SKP:n näkökanta aiheesta "Nordek-suunnitelma ja Suomi". Referoidaan muun muassa Hertta Kuusisen keskustelua Brezhnevin kanssa tästä aiheesta.

92/HB 1970.5

92/HB 1970.5: Sorsan muistio 5.3.1970 jollekin johtohahmolle SDP:ssä, jossa hän ehdottaa että työväen lehdistön "rationalisoinnista". Kyse oli resurssien käytöstä, pitäisikö tukea puoluetta vai sen lehdistöä.

92/HB 1970.5: Sorsan laatima muistio hallitusneuvotteluista 13.7.1970 Karjalaisen kanssa. Ilmeisesti Sorsan ensimmäiset.

92/HB 1970.5: Pälkäneen liikkeen, sos.dem-puolueen vasemmiston kokous Karjaalla 11-12.4.1970 päättyi julkilausumaan, johon Sorsa on tehnyt omia teräviä reunahuomioita, esim. liikkeen skeptisestä suhtautumisesta parlamentarismiin: "on aika päästä irti pomppimisesta vaaleista vaaleihin". Sorsan kommentti: "Hirmuista!"

92/HB 1970.5: Lisäksi Pälkäne-liikkeen niemettömän edustajan pitkä selitys sen synnystä ja syistä. Hyvin kirjoitettu, hyvin radikaali. Yhteys uusvasemmistoon korostetaan.

92/HB 1970.5: Puskalan (?) raportti 10.4.1970 "Eduskuntavaalit" sisältää paljon kiinnostavia taustatietoja ja tulkintoja vaalituloksien syistä.

92/HB 1970.5: Koiviston HBL:lle antama haastattelu 17.1.1970 Nordek-neuvotteluista käänköksenä. On ilmeistä että kohderyhmänä oli muiden Pohjoismaiden julkisuudet.

92/HB 1970.5: Vaalikampanjan aineistoa:

- 1) Sorsan oma vaaliesite
- 2) Sorsan päiväamätkön pitkä ja analyysoiva vaalipuhe/artikkeli
- 3) Kysymyksiä-Vastauksia KS:lta ennen vaalia. Kiteyttää hyvin Sorsan silloista puoluelinjaa.
- 4) Ilmeisesti psykologin tai TV-ekspertin neuvot siitä, miten esiintyä vaalikeskustelussa: "Katsojalle myönteinen alku", "ensin tarpeet, sitten vastaus". Kyseessä oli sekä puolueiden esittely- ja tenttiohjelmat ja Suuri vaalikeskustelu.

92/HB 1970.5: SDP:n vaalitulokset 1970, eli uudet, pudonneet, varamiehet ja ehdokkuudesta kieltäytyneet. **OBS:** Puntila oli kieltäytynyt ehdokkuudesta.

92/HB 1971.5

92/HB 1971.5: "Luottamuksellinen: Muistio SDP:n nimityspolitiikasta 12.2.1971", joka selvästi oli eräänlainen lähtökohta puolueen strategialle UM:ssa ja muualla.

92/HB 1971.5: "Integraatiotyöryhmä 22.11.1971. Esitys puolueitoimikunnalle: SUOMEN SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUE JA EUROOPAN TALOUSYHTEISTYÖ", johon Sorsa kirjoittanut omia kommenttejaan ja lisäyksiään. Ilmeisesti luonnos. Tässä nostetaan esille kaikki asiat sekä Suomen että puolueen kannalta.

92/HB 1971.5: Pertti Sorsan laatima luottamuksellinen muistio 14.12.1970 "Kansainvälisen suhdannekehityksen hahmottelua vuosille 1971-74" jonka hän oli lähettänyt veljelleen. Ennustetaan nopeampaa kasvua 70-luvun lopussa....

92/HB 1971.6

92/HB 1971.6: Vasemmistolaisen valtiosääntöseminaari Siikarannassa 23.10.1971 tuotti pari kiinnostavaa puheenvuoroa:

92/HB 1971.6: Jaakko Blombergin "Ulkoasiainhoidon sivutehtävistä", jossa hän nosti esiin mitä sisäpoliittista valtaa UM:n kautta myös käytettiin: "Ulkoasiain johdolla presidentti taas voi vahvistaa asemaansa muissa asioissa."

Heikki Karapuun ”Ulkopoliittisen vallan demokratisointi”, jossa hän ehdotti pitkälti sitä mitä voitiin toteuttaa perustuslaissa 2000.

92/HB 1971.6: Professori Paavo Kastarin artikkeli ”Korkeakoulureformista on puhuttava” (HS12.3.1971), jossa hän kehottaa varovaisesti osapuolia keskusteluihin, eli halusi estää mies ja ääni-periaatteen läpiajoa.

92/HB 1971.6: SONK:in periaateohjelmaluonnos julkaistu Kansan lehdessä 13.11.1970. Selvää marxilaisuutta!

92/HB 1971.6: Tiedonantajan juttu ”Mistä todella on kysymys” 17.3.1971, jossa Sorsaa ja muita demareita kritisoidaan heidän kommunismivastaisuudestaan. Sorsan reunakommentti koskien hänen omaa puhettaan näinä aikoina: ””Puheessa ei main. Opiskelijoita ensinkään vaan ”eilispäivän kulttuuriradikaalit”.”

92/HB 1971.6: Kampanjamateriaalia eduskuntavaaleja varten tammikuun alussa 1972: vaaliesite jossa KS ja Tuomioja hymyilevät yhdessä ja Sorsan lehtimainos jossa hän polttelee piippua: ”SDP oikeutta tulonjakoon”.

92/HB 1971.6: Maatalouden tuottavuusongelmien ratkaiseminen oli johtanut hallituskriisiin ja ennenaikaisiin vaaleihin, joissa maatalouden kehitys oli myös demareitten vaaliteemana. Sorsan suurilla punaisella tussikynällä kirjoitettuja muistilappuja, joita ilmeisesti käytetty TV-keskustelussa. Aiheet ytimekkäästi: maatalousväen tulot 1970, tulopol, lasten päivähoito, tulonjako, palkansaajat, minimipalkka, devalvaatio, eläkeläiset, maatalous, SMP, kokoomus, poliittinen tahto, keskustaunioni, pol. hajanaisuus = olojen sekavuus.

92/HB 1971.6: Pääministeri Karjalaiselle puoluetolimikunnalta (=KS käsialaa) kirje 22.10.1971, jossa halutaan tukea pieniviljelijöitä erityisille tukitoimilla, jotka siirtäisivät tuki suurtilallisilta heille. Sorsan reunakommentti: ”Hall. kriisi”.

92/HB 1971.6: Demareitten vaaliesite, jossa etusivulla kritisoidaan Kepua varmaan SMP-äänien toivossa. Sisäsivulla kronologia hallituskriisin vaiheista syksyllä 1971.

92/HB 1971.7

92/HB 1971.7: Puskalan raportteja: Veikko Hauhian ilmeisesti nauhoitettu puhe, jonka Puskala (?) oli puhtaaksi kirjoittanut 20.3.1971. Siinä Hauhia korostaa ay-liikkeen toiminnan merkitystä ja ennakoi demareitten lähestymistä SKDL:ään.

92/HB 1971.7: Toinen raportti 23.9.1971, ”Ulkoministeri Leskisen asemasta”, jossa todettiin (siis kommunistit) ettei häntä pitänyt tukea näkyvästi koska se ei edesauttaisi pyrkimystä saada häntä tärkeämmille paikoille.

92/HB 1972.5

92/HB 1972.5:”[KS: Luultavasti Paavo Lipposen tekemä] Alppilan sosialistiseuran nuorisosaaston lakkauttamisen tausta”. Kyseessä oli ilmeisesti kommunistien tai/ja

pätkäneläisten yrityksestä kaapata seura keväällä 1972. Seuran oma johtokunnan kannanotto oli hyvin maltillinen mutta nuorisajaoston toimintaan kriittinen, eihän kommunistien katsomuksia ajava suunta voinut olla oikea ratkaisu, kun pyrittiin ”suurempaan selkeyteen sosialismin suhteen”.

92/HB 1972.5: E.A. Wuokko käsitteli Demareitten heikkoa otetta lehdistöön alustuksessaan 20.6.1972. Ehdotti populaarimpaa ja riippumattomampaa otetta jotta saataisiin laajempi lukijakunta.

92/HB 1972.5: Sorsan tiivis ja avoin katsaus EK-ryhmälleen 28.9.1972 ajankohtaisista kysymyksistä hän pääministerikauden alussa: EEC, kansaneläkkeet, kehitysalueet, maatalouden ylijäämät.

92/HB 1972.5: ”Unto”-nimisen raportti mielialoista puoluekentällä keväällä 1972. Simo Juntunen, Simppa, oli ollut kiinnostunut risupartojen edesottamuksista. Oulussa Topi Kannisen toillailut johtivat pyrkimykseen saada hänet pois toimestaan. Sekä vasemmisto- että oikeistosiivet tuottivat hankaluuksia!

92/HB 1972.5: Kari Tapiolan ”Erittäin salainen PM: Ulf Sundqvistin keskusteluista Tukholmassa, Oslossa ja Kööpenhaminassa 21-24.7.1972”, jossa hän selvitti Suomen EEC-politiikan kiemurat. Tärkeä selvitys, koska se oletettavasti myös heijasti Sorsan ja Paasion näkemyksiä.

92/HB 1972.5: Tapiola ja Sundqvist kävivät myös 23.7.1972 Bonnissa keskusteluja demari Hans-Jürgen Wischnewskin kanssa Saksan kysymyksestä ja Suomen kannoista.

92/HB 1972.5: 30.11.1972 SDP ja TPSL pitivät kokouksen, jonka yhteinen ptk ja sopimus sinetöi niiden yhdentymisen. Valokuvasin myös osapuolten yhteisen julkilausuman jäsenilleen ja kannattajilleen samana päivänä. **OBS:** kiinnostava päätös, samalla toimi puolueen sisällä pätkäneläiset ja stallariporukkaa. En valokuvannut asiakirjaluonnoksen ”Sosialidemokraateille”, josta osapuolet olivat sopineet neuvotteluissa 10.11.1972 ja jonka sisältö oli samanlainen kuin lopullinen sopimus.

92/HB 1972.5: KS:n ja Johannes Virolaisen sopimus 17.1.1972 Yleisradion johtokunnan ja johdon puoluejakaumasta. Lyijykynällä myöhemmin tehdyt jonkun muun merkinnät, mitä ei toteutunut.

92/HB 1972.5: Erkki Raatikaisen taktiset neuvot 13.9.1972 koskien näiden paikkojen täyttöä ja neuvotteluja niistä eri osapuolten kesken: ”En tiedä, kannattaako Sinun kuitenkin Haapasalolle sanoa, että olen kirjoittanut tästä asiasta Sinulle.”

92/HB 1972.6

92/HB 1972.6: Lauri Sivosen kommentit ja informointi 21.12.1972 tulevasta TV-väittelystä 30.12.1972, jossa hän ehdotti, että SDP esittäisi ”jotakin, mikä sävähdyttää katselijoita”. **OBS:** Varmaan oli Pitsingin tempaus 1966 edelleen mielessä.

92/HB 1972.7

92/HB 1972.7: Päiväämätön lehtileikkele Tiedonantajasta, Tellervo Koiviston artikkeli "Antikommunistit SKP:n kimpussa. KS kirjoittanut reunahuomautuksena, "Tehtaankadun tekstiä!".

92/HB 1972.7: Kommunistijohdon kommentit 3.11.1972 SDP:n vastaukseen 18.10.1972 SKP:n yhteistyöesitykseen, joka oli vaimea.

92/HB 1972.7: Bror Erikssonin, alias Veikko Puskala, raportti 12.4.1972 "SKP:n 16. edustajakokouksen valmistelusta.", jossa kuvataan melko seikkaperäisesti SKP:n sisäisen eripuran taustoja ja silloista vaihetta. Veteraani Aimo Aaltosen jyrkkä stalinistinen tuomio saarislaisista siteerattu.

92/HB 1972.7: Puskala 5.6.1972: "Kansliapäällikkö Jyränki veti SKP:n linjaa SDP:n puoluekokouksessa", eli Jyränki oli kopioinut Saarisen esitystä puolueitten yhteistyön tiivistämisestä. Hertta Kuusinen kritisoi nuortaistolaisten taistelua koko SDP:tä kootaan, piti keskittyä oikeistodemareitten haukkumiseen.

92/HB 1972.7: Puskalan raportit 6.6.1972 NKP:n valtuuskunnan vierailu, jota hän luonnehti kuriretkikuntana, eli he kritisoivat myös vähemmistöryhmää.

92/HB 1972.7: Puskala 7.8.1972: "SKP tavoittelee maahan kroonillista poliittista kriisiä". Saarinen piti tärkeänä, ettei SKP asettuisi yhteisrintamaan SDP:N kanssa vaan pysyttelisi "eräänlaisen vaa'ankielenä näiden kahden ryhmän välillä".

92/HB 1972.7: Puskala 11.9.1972: "Kommunistien ja sosialidemokraattien yhteistyön perusteista" jossa on terävä luonnehdinta SDP:n eri ryhmittymistä.

92/HB 1972.7: Puskala 30.11.1972: "TPSL:n sulautumien SDP:hen". Enemmistöryhmä tyytyväinen, tepsiläiset olleet Moskovassa enemmän suosittuja kuin he. Myös vähemmistöryhmä näki hyvänä asiana että he "menevät tekemään työtä SDP:n sisään".

92/HB 1972.7: Puskala 11.12.1972 referoi pitkään Hertta Kuusista, joka varoitti puoluetovereitaan siitä, että niiden eripura johtaisi siihen, että NKP hoitaisi Suomi-suhteitaan SDP:n kautta. **OBS:** Kuusinen oikeassa, näinhän siinä kävi!

92/HB 1972.7: Puskala 30.12.1972: "SKP:n johto koki pettymyksen Moskovan matkalla". He eivät saaneet avata puoluejohtoa ja olivat väärässä väittäessään lehdissä, ettei Kekkonen ja Sorsa saisi tavata huippukaartia. Varsinainen uutisankka.

92/HB 1973.6

92/HB 1973.6: SDP:n johdolle, ehkä puolueitoimikunnalle tai sen sisäpiirille, analyysi 15.5.1973 presidenttipelin muutoksista Kekkonen uudelleenvallinnan jälkeen. Oli syntynyt epäpyhä allianssi porvariston ja taistolaisen siiven välillä Karjalaisen taakse, joka oli selvästi

suunnattu demareita vastaan. **OBS:** tämä tietenkin demareitten tärkein syy jatkaa UKK:n tukemista:

”SDP:n kannalta presidenttivaalit ovat tulossa keskusteluun liian aikaisin. Tällä hetkellä ei ole ketään sellaista ajateltavissa olevaa ehdokasta, jolla olisi nimenomaan ulkopoliittisesti kilpailukykyinen tausta UKK:n verrattuna.” – ”Presidentin valta asemasta johtuen on SDP:n kuitenkin tavoiteltava myös tätä paikkaa”. Samalla piti tavoitella vahan hallitusvallan luomista valtiosääntöuudistuksen avulla.

92/HB 1973.6: Dave Liebkindin 1.11.1973 analyysi MTV:n ohjelmapoliittisesta linjasta. Hänen mielestä ei kannattaisi tukea MTV:n pyrkimyksiä, vaan enemmänkin pyrkiä lisäämään sen tuotannon ohjausta Ylen kautta. Strategiassa oli kuitenkin omat vaaransa.

92/HB 1973.6: Jaakko Blombergin ja Erkki Tuomiojan ”Kauppapoliittinen kannanotto”. Ilmeisesti heidän oman tulkinnan mukaan ”Tämä luonnos on yhdistetty integraatiotyöryhmä ja ptk:n hyväksymästä paperista”. Pointti oli, että EEC-vapaakauppasopimus sisälsi myös ”nyt havaittavien kielteisten vaikutusten voimistumista”. **OBS:** tässä ei selvyttä missä määrin tämä kannanotto puoluejohdon kannan mukainen.

92/HB 1973.6: Osa KS:n päiväämättömästä puheesta 1973 (s. 3-7) ilmeisesti SONK:n edustajille jossa hän korostaa sekä niiden myönteistä merkitystä että kansanvaltaisen järjestelmän ja puolueen yhtenäisyyden tärkeyttä. Monta hyvää ilmaisua näistä asioista.

92/HB 1973.6:”TPSL:n puheenjohtaja Uuno Nokelaisen puhe Helsingissä 10.2.1973 pidetyssä TPSL-väen neuvottelukokouksessa”. Selkeä historiallinen kuvaus puolueen toiminnasta sen omasta näkökulmasta. Lopussa kuvaus niistä, jotka eivät hyväksyneet puolueyhdistymistä.

92/HB 1973.6: KS:n puhe 4.3.1973 Jyväskylässä, jossa hän kuvasi SDP:n näkemystä vasemmiston yhteistyöstä. Piti perustua vilpittömään yhteistyöhön. **OBS:** hyvä lukea rinnakkain Puskalan raporttien kanssa. Kommunistien tavoitteet niissä erilaiset.

92/HB 1973.6: Samassa painetussa lehtiössä myös ”Tausta-aineistoa vasemmiston yhteistyöstä” ja ”SDP:n kirje SKP:lle 19.2.1973”, jossa vastattiin SKP:n yhteistyötarjouksiin varovaisen tuntuaisesti.

92/HB 1973.6: Päättöspöytäkirja ja erilliset muistiinpanot puolueitten edustajien välisestä keskustelusta Kesärannassa 21.3.1973. Rakentavaa, muttei ilmeisesti tuloksellista keskustelua.

92/1973.6

92/HB 1973.6: Ilkka Taipaleen ehdotus KS:lle, Blombergille, Kalelalle ja Lipposelle 5.9.1973 että SDP aloittaisi Neuvostoliitto-projektin, joka tehtävä on lisätä asiallista tietoa itänaapurista. **OBS:** Hyvin epärealistinen idea, olisi johtanut paljon kitkaan ja vaikeuksiin puolueelle.

92/HB 1973.6: Puskalan kommentit 11.11.1973 Taisto Saarisen (nimimerkki, ehkä hänen oma?) kirjasta SKP:n veljet keskenään, jossa puolueen sisäisiä riitoja kuvataan seikkaperäisesti ja ilmeisesti oikein tiedoin. **OBS:** kirjoitettiinko tästä mitään?

92/HB 1973.6: Sorsan hyvin selkeä demokratian ja kansanvallan puolustus lyhyessä tervehdyksessään SONK:n liittokokouksessa 1.6.1973: "Me torjumme jyrkästi kaikki elitistiset näkemykset niin porvarilliset kuin "sosialistiset"". **OBS:** loistava puhe!

92/HB 1973.6: "Esitys SNK:n periaateohjelmaksi", jonka KS oli lukenut tarkasti ja kommentoinut kriittisesti. Valokuvasin vain ensimmäisen sivun, ilmeisesti KS:n puhe 1.6.73 oli epäsuora kommentti tähän esitykseen.

92/HB 1973.6: Ulf Sundqvistin kirje KS:lle ja Paasiolle 27.5.1973 jossa hän varoittaa heitä tulevan SONK-liittokokouksen keskusteluista ja valittaa, ettei ole informoinut puoluejohtoa näistä kiistoista tarpeeksi. **OBS:** Sundqvist nostettiin ilmeisesti ministeriksi, jotta pitäisi SONKI-laiset aisoissa. Yllä mainittu esitys oli liitto-opposition teksti. Sundqvistin mainittua Pertti Hynysen tekstiä "Toverit! Taistelu jatkuu! Mutta olemmeko samassa sodassa?", jossa aika epämääräisesti otetaan välimatkaa vallankumouksellisiin.

92/HB 1973.7

92/HB 1973.7: 37-sivuinen raportti 9.2.1973, kirjoittajina mm Lauri -Sivonen, aiheesta "Sosialidemokraattisen lehdistön kehittämissuunnitelma", jonka johtopäätökset olivat että kyseessä oli 1) Käyttöpääoman puute, 2) Oman pääoman puute, ja 3) Henkilöpolitiikan ja henkisen resurssien vaikutus. **OBS:** toisin sanoen haluttiin avainpaikoille kokeneita journalisteja, esim. SS:iin.

92/HB 1973.8

92/HB 1973.8: Puskalan raportti 21.1.73 "Saarinen Demarin 18.1. julkaisemasta kirjoituksesta". Juttu järkytti Saarisen ja osoitti että jossain vuoti pahasti. Vaati selvitystä. **OBS:** ei kovin viisasta julkaista tällaisia juttuja SS:n, lähde saattoi paljastua.

92/HB 1973.8: Puskalan raportti 1.2.1978 "TES-tilanteesta" ay-liikkeessä ja työpaikoilla Demari-paljastuksien jälkeen. Kommunistien toiminta oli vaikeutunut.

92/HB 1973.8: Puskala 17.9.1973: "NKP:n taloudellinen apu SKP:lle lisääntyy", melko tarkkaa informaatiota miten paljon Tiedonantaja sai avustusta.

92/HB 1973.8: Puskala 14.10.1973: "Tapaus Tellervo M. Koivisto" jossa referoidaan seikkaperäisesti Taisto Sinisaloon analyysia, jonka ydin oli ettei näitä vasemmistodemareita (myös Sonkilaiset) missään tapauksessa kannattanut ottaa SKP:hen koska he tekivät paljon parempaa työtä kommunismin hyväksi SDP:ssä.

92/HB 1973.8: Puskala 25.10.1973: "SKP:n ja NKP:n neuvottelut Moskovassa 19.10.1973" josta ilmenee, että SKP pyysi Neuvostoliittoa puuttumaan Suomen EEC-ratkaisuun, mutta NKP ei tähän suostunut. Suslov: "Neuvostoliiton virallinen puuttuminen Suomen EEC-

ratkaisuun olisi ristiriidassa Neuvostoliiton harjoittaman ulkopoliittisen linjan kanssa.” OBS: Järkyttävää toimintaa SKP:n puolelta ja tiukkaa linjaa NKP:n puolelta. Tietolähteet olivat saaneet samat tulkinnot keskustelusta sekä Sinisalolta että Saariselta.

92/HB 1973.8: Puskalan, Bror Erikssonin 75 sivun laajuinen kuvaus ”Tapaus Beljakov”. **OBS:** missäkö määrin Rentolan kirja perustuu tähän aineistoon?

92/HB 1974.5

92/HB 1974.5: Johannes Koikkalaisen avauspuheenvuoro SDP:n puolueeneuvoston kokouksessa 13.11.74. **OBS:** Keskeiset lauseet olivat, puoluetolimikunnassa ja hallitusryhmässä ei eri linjoja: ” Puoluetolimikunta on kahden ja puolen vuoden aikana äänestänyt vain kolmasti, eivätkä tällöinkään kyseessä olleet mitkään linja-asiat, vai pienehköt käytännön kysymykset. Puoluetolimikunnassa on viikoittain keskusteltu hallituspolitiikasta. Vaikka toivoisimmekin, että hallituspolitiikan kysymyksistä voitaisiin päättää sos.-dem. puoluetolimikunnassa, niin monipuoluejärjestelmässä ja -hallituksessa se ei käy.”

92/HB 1974.5: Eero Tawastin sensuroitu yleisöpalsta-juttu Demariin Simo Juntusen erottamisesta 3.12.1973 ja pitempi versio, joka hän oli kirjoittanut KS:lle 6.12.1974.

92/HB 1974.5: Vastaavanlainen protesti aikaisemmin syksyllä 1974: Kaarlo Pitsinki kirjoitus ”Tuomio demokraattiselle sosialismille”, jonka hän oli lähettänyt 27.8.1974 Demariin ei julkaistu ja päätoimittaja Kairamo kirjoitti hänelle 28.8.1974, ettei nähnyt siinä mitään uutta. Silloin Pitsinki kirjoitti puoluetolimikunnalle tästä ja pyysi sitä päättämään, että juttu kuitenkin julkaistaisiin. **OBS:** tarkista mitä asiasta sanottiin puoluetolimikunnassa. Tausta oli Palmen pitämä puhe Yläjärvellä elokuussa, jossa hän oli voimakkaasti puolustanut demokraattista sosialismia ja saanut sekä Novaja Vremjan että Taisto Sinisalon haukut. Syy miksi juttu ei julkaistu oli tietenkin pyrkimys ylläpitää hyviä suhteita Moskovaan. Kairamo kirjoitti numerossa 168 (syyskuun?) 1974 pääkirjoituksen, jossa hän epäsuorasti otti välimatkaa Palmen kannanottoihin.

92/HB 1974.5: Pentti Holapan laajahko analyysi 12.8.1974 juuri perustetun EVA:n tavoitteista. **OBS:** Katso mitä Maiju Wuokko ja Jarkko Vesikansa ovat kirjoittaneet asiasta.

92/HB 1974.5: Lauri Sivonen KS:lle 25.1.1974, jossa hän kirjoittaa ehdottaneensa puoluetolimikunnassa 24.1.1974, että Simo Juntusen pakinat ”kulkisivat tästä lähtien päätoimittajan tai hänen määräämänsä henkilön kautta latomoon. Helle oli ollut haluton tähän, ”siksi asian kohdalla ei tehty päätöstä”. **OBS:** mitä asiasta oli puhuttu sitä ennen KS:n kanssa?

92/HB 1974.5: Kari Tapiolan luottamuksellinen kirje 3.6.1974 KS:lle jossa hän referoi keskustelujaan neuvostoliittolaisen kanssa, Nikiforov korosti haluavansa tavata enemmän demareita ja siinä mainittiin sekä Sivonen että Kairamo. Tapiola ”johdatti asian myös siihen” ettei Sorsa ollut saanut mitään kutsua käydä Moskovassa.

92/HB 1974.5: Lauri Sivonen raportoi keskustelustaan attashea Kossovin kanssa, joka oli kysynyt ”aikooko SDP lausua kantansa Pitsingin kirjan suhteen”. Vastasi että hyvin epätodennäköisesti. Kossov: Kepu kuunteli UKK:n mielipiteitä, ”SDP tekee sen vähäisemmässä määrässä: UKK:n kuunteleminen on kuitenkin Suomen oloissa tärkeää”.

92/HB 1974.5: Kari Tapiola 6.10.1974 KS:lle Niilo Hämäläisen pyrkimyksistä asettua SDP:n puheenjohtaja-ehdokkaaksi. Monta spekulatiota, josta on vaikeaa saada selkoa.

92/HB 1974.5: Aimo Kairamon kirje sisäpiirin demareille, jossa hän tarjoaa heille mahdollisuuden kirjoittaa nimimerkillä Vieras mies kolumneja Demariin. Kaksi juttua vuodessa, tarkoituksena oli nostaa lehden kiinnostavuutta.

92/HB 1974.5: Yllä mainittu Koikkalaisen puhe 13.11.1974 rakentui pitkälti Lauri Sivonen laatimaan luonnokseen 7.11.1974, jossa kuitenkin oli yksi kohta, jota Koikkalainen ei ottanut mukaan. Hän ottanut kantaa ”ns. maisterisocialismiin”, eli siihen että jotkut olivat arvostelleet sitä, että puolueessa nyt näkyi myös paljon koulutettua väkeä. **OBS:** pitääkö muuten paikkansa, että oli äänestetty puoluetoimikunnassa vain 3 kertaa lähivuosina?!

92/HB 1974.5: Puskalan raportti syksyllä 1974 ”Mitä tapahtumassa? Outoja ja vakavia ilmiöitä työpaikoilla ja ay-liikkeessä” jota joku (ei välttämättä KS) oli luonnehtinut reunahuomautuksella ”Tämä Puskalan raportti on rakennettu Hämäläisen pj-ehdokkuuden hyväksi. Laaja jakelu.” Poimin siitä vain loppuosan, jossa korostetaan, että täytyy pystyä puhua ”työntekijöiden kieltä”. ”Juuret on oltava tehdassaleissa ja työpaikoilla.”

92/HB 1974.5: ”Kymis” 24.4.1974 KS:lle Ele Aleniuksen tilanteesta ja SKP-ajojahdistista häntä vastaan Moskovan tuella. Pitäisi nyt saada hänet Suomen Pankkiin Simosen paikalle: ”Kiirehdi jos voit”.

92/HB 1974.5: PL (Paavo Lipponen?) Paasiolle ja Sorsalle 23.4.1974, jossa hän referoi keskustelua Erkki Kaupplan kanssa. Lopussa Kauppila oli kysellyt presidenttivaalista: ”onko Sorsasta puhuttu ehdokkaana?” Lisäksi ”Mikä on öljyn hinta, kysyi K. huumorin pilke silmäkulmassa.”

92/HB 1974.5: PL (Paavo Lipponen?) Paasiolle, Sorsalle ja mm Sundqvistille 23.4.1974 keskusteluistaan ministerineuvos M.N. Streltsovin kanssa samaa päivänä. S oli ihmetelty miksi Paasio oli Tampereen piirikokouksessa ilmoittanut, että puolue asettaa oman presidenttiehdokkaan: ”Eikö ilmoitus rohkaise asian käsittelyyn kentällä ennen puoluekokousta.” PL vastasi ettei asia uusi ja että UKK saattoi olla heidän ehdokas.

92/HB 1974.5: LS (Lauri Sivonen?) 31.5.1974 jossa hän ehdottaa, että Sorsa kutsuisi Stepanovin kesämökilleen: ”Ehdotan harkittavaksesi, että neuvostoliittolaisia mahdollisesti tavatessasi toteaisit, että SI:llä on puoluejohtajakokous kesäkuun lopulla.” Tammi valmis julkaisemaan KS:n puhekokoelman.

92/HB 1974.5: Lauri Sivonen 6.6.1974 KS:lle, että Kossov oli soittanut ja kysynyt SI:n toimiston kokouksen työjärjestyksestä. ”En kertonut, kun en tiennyt”.

92/HB 1974.5: Matti Lki (Louekoski) kirjoitti 1.10.1974 että hän oli kommentoinut Niilo Hämäläisen mahdollisen Nliitto-matkan tarpeellisuutta siten, että hänen mielestä ”on nyt sekä aisallisesti että aikataulun suhteen ehdottomasti mielestäni ensi sijalle pääministerin matka; joko virallinen tai puoluetasolla toteutettava”. Kysyjä ymmärsi nyt mistä oli kysymys.

92/HB 1974.6

92/HB 1974.6: SDP:n valtuuskunnan matka Neuvostoliittoon 9-14.12.1974. Matkan suunnittelu ajankohtineen tarkentui marraskuun puolivälissä. ”RV” [Rauno Viemerö] kirjoitti KS ja mahdollisesti puolueen sisäpiirille 14.11.1974 keskusteluistaan tästä ”suurlähettiläs Stepanonvin ja lähetystöneuvos Andrejevin kanssa”. 9.12.1974 alkava viikko sopiva ajankohta. Stepanov luetteli mistä olisi hyvä keskustella: Nliitto-Suomi suhteet, puolueiden väliset suhteet, vasemmisto ja edistyksellisten yhteistyö, kansainv. kys.

92/HB 1974.6: Jaakko Blombergin raportti 17.11.1974 KS:lle: ”SDP ja NKP. Suomen ja Neuvostoliiton suhteet.” B. referoi keskustelujaan Moskovassa ”suomalaisten kanssa”. Nliittolaiset pyrkivät korostamaan YYA-sopimuksen merkitystä, Suomen kannattaisi taas korostaa, että sillä on omat aloitteet. Varoitti ottamasta PYV:tä liian paljon esillä koska se ärsyttää norjalaisia ja Kekkonen oli rauhanpalkintoehdokkaana...

92/HB 1974.6: Muistio neuvotteluista Moskovassa 10-13.12.1974 NKP:n keskuskomiteassa, laatinut Lipponen ja Viemerö. Sivulla 10, Ponomarev kysyi, ”mikä on SKP:n ja SDP:n ero”. Kiemurteleva vastaus.

92/HB 1974.6: Jo ennen vierailua laadittu kommunikea neuvottelujen tuloksista, eli ”Luonnos jätetty NL:n suurlähetystölle 30.11.1974” (ei valokuvattu) joka sitten hieman muokattuna lähetettiin Demarin toimitukselle matkan jälkeen. OBS: lähinnä kannattaa verrata neuvottelumuistiinpanoja koskien sitä, mitä mainitaan SDP-SKP-suhteesta.

92/HB 1974.6: FAZ:in juttu 16.12.1974 SDP:n valtuuskunnan vierailusta, UM:n referoimana. Siinä mainitaan Demarin päätoimittajan vaihto, Pitsingin kirja ja Simo Juntusen erottaminen. **OBS:** Päätoimittajan vaihdosta ei löydy mitään KS:n arkistossa. Puoluetoimikunnan ptk?

92/HB 1974.6: KS tapasi Strelsovin 7.10.1974 ja siinä jo sovittiin valtuuskunnan Moskovian matkasta joulukuussa.

92/HB 1974.6: KS:n muistiinpanot keskustelustaan UKK:n kanssa 13.5.1974 illallisen merkeissä. Keskustelivat virkanimityksistä (Wahlroos, Hentilä). ”UK hyväksyi suunnitelman Televan kehittämisestä ja valtion-Saloran yhteistyöstä kuvasputkitehtaan perustamiseksi...” – ”Presidenttikysymyksessä UK arvosteli Karjalaisen toimintaa ja kykyjä eikä torjunut ajattua [lyöntivirhe] vielä yhdestä jatkokaudesta.”

92/HB 1974.7

92/HB 1974.7: Puskala 7.1.1974: ”Neuvostoliiton suurlähettilään vaihtuminen”. Hertta Kuusisen mukaan edeltäjä Maltsev oli ollut ”lähinnä diplomaatti”. Nyt vaihtui koska Maltsev

oli epäonnistunut SKP:n sisäisen tilan hallinnan saamisessa. Stepanov taas oli edellisellä kerralla Suomessa ohjannut SDP:n solutustyötä paikan päällä ja ollut taustavoimana ”mm. Leskisen käännättämisoperaatioissa”. Ei välttämättä ollut Sinisalon mieleinen mies.

92/HB 1974.7: Suopon päällikön Arvo Pentin raportti 25.4.1974 KS:lle SKP:n enemmistön puolueväen neuvottelukokouksesta 9-10.6.74, jossa puoluehajaannusta aiottiin pohtia. EN valokuvannut. Tiedot vaikuttivat olevan epämääräisempiä kuin Puskalan, mutta tärkeitä havainnoida, että KS sai tietoja SKP:sta myös tätä kautta. Vaikka ilmeisesti melko harvoin.

92/HB 1974.7: Puskala: ”Valtiosäntöuudistuksesta”, josta ilmeni, että vähemmistöryhmässä vastusti presidentin ulkopoliittisten valtaoikeuksien karsimista, koska esim. vasemmistolainen presidentti saattoi edesauttaa ”vallankumouksellista prosessia maassa”. Moskovan eräessä koulutustilaisuudessa luennoitsija oli korostanut suomalaisille, että presidentin ja Moskovan ”henkilökohtaisissa keskusteluissa voidaan intiimissä ilmapiirissä esittää huomautuksia, joka vaikuttavat välittömästi Suomessa päätöksentekoon myös sisäpolitiikan alalla.”

92/HB 1974.7: Puskala: ”Neuvostolehdistö ja Suomi”. Taisto Sinisalo oli yksityisluonteisessa keskustelussa Kemissä maininnut että neuvostolehdistö aikoi kohdistaa kritiikkiä Niilo Hämäläistä kohtaan, jottei hän tulisi valituksi SDP:n pj:ksi ja pääministeriksi. Piti estää, että SDP sai vahvan otteen ay-liikkeestä. EVA tulisi olemaan kiivaan kritiikin kohteena.

92/HB 1974.7: Puskalan kirjoittama salainen ja ”Henkilökohtainen” kirje ainakin KS:lle (kirje saatettiin lähettää monelle SDP-johtajalle), jossa Simppa Simo Juntusen erottaminen ja muita neuvostoliittolaisia kantoja puoltavia päätöksiä kritisoiitiin rankasti. Sorsa kirjoittanut reunaan, että kyseessä oli voimakas ”hyökkäys Paasion linjaa vastaan puoluekokouksen alla”.
OBS: olisiko tämä ollut syy Sorsan kannan muutokseen suhteessa Puskalaan?

92/HB 1974.7: Samaan asiakirjaan liitetty Rafael Paasion avoin kirje jossa hän houkutteli vasemmistolaisia SDP:hen korostamalla, että proletariaatin diktatuuri oli edelleen SKP:n ohjelmallisena tavoitteena.

92/HB 1975.5

92/HB 1975.5: 30. puoluekokous Jyväskylässä 5-8.6.1975, jossa KS valittiin puheenjohtajaksi, julkaisi laajahkon ”Sisäpoliittinen julkilausuma”-vihkosen, jossa sen uusi puolue- ja vaaliohjelma oli kiteytetty. **OBS:** vertaa viralliseen puolueohjelmaan, KS mainitsee muistelmissaan, että se oli liian radikaali.

92/HB 1975.5: PM SDP:n puoluejoimikunnan kokouksesta 9.10.1975, jossa oltiin saatu selvitys valuuttaskandaalista ja keskusteltu tulevista metallin vaaleista ja eduskuntavaalin tuloksista. EN valokuvannut.

92/HB 1975.5: Sorsan selostus puoluejoimikunnan puolesta puoluekokoukselle 24.4.1975 koskien SDP:n päätöstä asettaa UKK presidenttiehdokkaakseen 1978. **OBS:** mukana joitakin anekdoottisia yksityiskohtia siitä, miten tämä päätös saatiin aikaiseksi ja UKK iloinen reaktio siihen.

92/HB 1975.5: Seppo Tikan ja Erkki Tuomiojan kirje puoluetoimikunnalle 13.10.1975 jossa he muistuttavat siitä, että SDP enne eduskuntavaaleja olivat vaatineet että kaikki vaalirahoitus olisi avointa. Valuuttasalakuljetuspaljastuksen jälkeen he ehdottivat että piti tehdä seikkaperäinen selvitys puolueen rahoituskanavista ”ja kontrollin uudelleenjärjestämisestä”.

92/HB 1975.5: SONK:in julkilausuma samasta asiasta 10.10.1975 jossa myös vaadittiin selvitystä, varsinkin kun rahan alkuperästä oli epävarmuutta.

92/HB 1975.5: Muistio 16.4.1975 SDP:n edustajille valtionyhtiöiden hallintoneuvostoissa ja johtokunnissa. Tavoitteena oli edistää puolueen päämääriä näissä elimissä, esim. ”huolehtia SDP:n eutjen valvomisesta nimityskysymyksissä”.

92/HB 1975.5:”Otteita puheenvuoroista niin kutsutussa sos.dem. lehdistötilaisuudessa” jossa Simo Juntusen erottamista seikkaperäisesti käsiteltiin. Juntunen väitti itse, ettei tiennyt miksi hänet erotettiin, ei esimerkiksi uskonut, että taustalla oli UKK. **OBS:** vaikka oli! Terävää kritiikkiä SDP:n UKK-myönteiselle strategialle.

92/HB 1975.5: Lauri Sivosen kirje KS:lle Paasiolle 27.1.1975, jossa hän kritisoi Kustannusosakeyhtiö Tammen julkaisutoimintaa. Toisaalta se on ollut liian ääriivasemmistolaisista, toisaalta on ongelmat Solzhenitsynin kirjojen kanssa. Ehdotti vahvempaa vaikutusta, piti mm saada puolueen edustaja yhtiön johtokuntaan.

92/HB 1975.6

92/HB 1975.6: Jorma Cantellin valituskirje KS:lle joskus keväällä 1975 siitä, ettei Demari-lehti saa tietoa hallituksen toiminnasta yhtä nopeasti kuin nopeammin kuin porvarilehdet: ”En todella ymmärrä suhtautumistasi pääministerinä Demariin”.

92/HB 1975.6: Aimo Kairamo KS:lle 20.1.1975 jossa hän mainitsee, että hän aikoi ehdottaa lehden hallitukselle suunnitelma ”Simpan” hoitaman postin uudelleen järjestelystä. Samalla raivattaisiin tilaa Arvo Salon pakinoille. **OBS:** tuo hanke ei tainnut mennä läpi.

92/HB 1975.6: Pertti Sorsan käsin kirjoitettu analyysi puolueen kannalta parhaasta vaaliajankohdasta. Hän ehdotti kevättä ennemmin kuin syksyä. Viittasi lopussa siihen, että myös UKK näytti olevan valmis ”eduskunnan pikaiseen hajoittamiseen”.

92/HB 1975.6: Demareitten oma naistenlehti Monaliisa julkaisi joskus vuonna 1975 jutun ”Äiti ja tytär ennustavat” jossa nämä väittivät että ”Kalevi Sorsasta tulee uusi presidentti, vaikka hänestä eivät kaikki pidäkään.”

92/HB 1975.6: Kari Tapiola ehdotti 13.3.1975, että KS pitäisi 13.4.1975 Kulttuuritalolla puheen fasismin murskaamisen 30-vuotisjuhlissa, johon myös Stepanov oli tulossa. Mieluummin KS kuin Karjalainen korosti Tapiola.

92/HB 1975.6: Pertti Paasio KS:lle 20.3.1975 jossa hän korostaa, että Kymen piirissä lobattiin kiihkeästi maaherrantoimen puolesta: ”kuvaputkitehtaita ja merenkulunkorkeakouluja

voidaan antaa anteeksi, mutta jos maaherrahommakin menee mönkään, niin kapina nousee”.

92/HB 1975.6: Pertti Sorsan ehdotuksia KS:lle 28.7.1975 vaalikampanjan teemoiksi. Työelämän uudistukset. ””Vallanotolla” alkanutta uudiskautta on jatkettava.” Mainitsee lopulla viranhakunsa edistymistä ja asuntokauppoja.

92/HB 1975.6: Elina Suominen pitkä kirje KS:lle 8.9.1975, jossa hän valitti, että hänen pestinsä VN:n kansliassa jäi lyhyeksi, koska hän ei nauttinut siellä työskentelevien demareitten luottamusta. Tämä koska Suominen oli Ydin-lehden päätoimittajana antanut julkaista YY Antosen- nimimerkillä kirjoitetun jutun 19.12.1972. Lehti noudatti ”johdonmukaisesti EEC:n vastaista linjaa” ja siinä Zavidovo-vuodosta vastuussa olevat henkilöt ”perustelivat toimintansa. Suominen ei halunnut paljastaa niiden nimiä, mutta totesi lopuksi, että ”Todellisia tekijöitä on tänäkin päivänä kilpailemassa SDP:n äänestäjäkunnan suosioista kahden viikon kuluttua pidettävissä vaaleissa.” **OBS:** eli Tuomioja ja ...

92/HB 1975.6: Pertti Klemola julkaisi syksyllä 1975 kirjan Kenen asialla SAK, jossa hän paljasti, että demarit saivat työnantajapiireiltä taloudellista tukea. Sorsa kiisti tämän, Kansan Uutisissa tästä juttu 26.10.1975. Edellisenä iltana Sorsa oli keskustelut tästä aiheesta Klemolan kanssa TV-2:n ajankohtaisohjelmassa Tasavallassa tapahtuu.

92/HB 1975.6: Kari Tapiola KS:lle 2.11.1975 hyvin analyttinen kommentti Klemolan kirjasta, jota hän piti hyvin tendenssimäisenä enemmistökommunistisena puheenvuorona. Ei pitänyt järkevänä SDP:n kannalta jatkaa asian vatvomista julkisuudessa.

92/HB 1975.6: Heikki Kymäläinen KS:lle 3.12.1975, jossa hän toteaa että ”Sinusta tehdään nyt ensimmäistä sosialidemokraattista presidentti tähän maahan.” Kirjoitti sen vuoksi paljon siitä, miten KS piti ottaa huomioon Martti Miettusen ja UKK:n ystävyssuhdetta. **OBS:** Wikipedia kirjoittaa, että Kymäläinen oli Sorsan luottotoimittaja.

92/HB 1975.6: Lauri Sivonen kirjoitti varmaan keväällä 1975 käynnistään Tampereella, jossa KS:a vastustettiin varmaan puheenjohtajaksi koska oli mm suosinut Holappa ja Jermu Lainetta. Ehdotti että KS puhuisi näistä asioista suoraan ”ensi viikolla”.

92/HB 1975.6: Ohut mutta tietoja täynnä oleva nippu ”Valuutan salakuljetusjupakka”:

92/HB 1975.6: HS 8.10.1975: Ruotsin tulli pidätti demarien rahalähetyksen – Sdp:n johto kiisti osallisuutensa”

92/HB 1975.6: HS 9.10.1975: ”Demarit saivat rahoja Bonnista ja Tukholmasta”, ”Sundqvist kiisi yhteydet CIA:han”, ”Lahjarahat voi tuoda vapaasti”. **OBS:** eli kyse ei ollut mistään rikoksesta suomalaisten puolella, mutta ruotsalainen osapuoli joutui vaikeuksiin!

92/HB 1975.6: Sundqvistin seikkaperäinen selvitys KS:lle 14.10.1975. Toteaa lopuksi, ”Meillä on ollut kohtuuttoman paljon vastoinikäymisiä heti toimintamme alkuvaiheessa. Tuntuu siltä, että on pakko aloittaa melkein alusta. Mutta yhteisapelillä se sujuu.”

92/HB 1975.6: Jaakko Kalelan pitkä kirje 7-14.10.1975, jossa hän kirjoittaa jupakan haitoista nimenomaan SDP:n näkökulmasta. Kuvaa ruotsalaisten demareitten käsitystä: "... ruotsalaisten kuva Suomesta, suomalaisista demareista, suhteistamme kommunisteihin ja neuvostoliittolaisiin taas on tunnetusti usein vaarallisen vääristynyt, liian suuressa määrin heidän omista ylimitoitetuista turvallisuuspoliittisista peloistaan lähtevä..." **OBS:** kuvaa hyvin Kalelan roolia koko valtapelissä.

92/HB 1975.6: Kalela 15.11.1975 KS:lle saatekirje ja PM 12.11.1975 "Neuvostonäkemys SALT:sta, CIA:sta ja sosialidemokraattien rahoituksesta", josta ilmenee, ettei Tehtaankatu pitänyt valutajupakkaa vakavana ja että se näki sen olevan oikeistodemareitten ja saksalaisten kantelun tulosta, jolla pyrittiin horjuttamaan uutta puoluejohtoa.

92/HB 1975.6: Päiväämätön käsikirjoitus puoluetöimikunnan lopulliselle päätökselle jupakasta. Asia rauhoitettiin.

92/HB 1975.6: UM:n lehdistökatsaus 23.12.1975, jossa nostetaan esiin Aftonbladetin juttu 23.12.1975 valuutan alkuperästä, Stigee Stiftung Mitbestimmung säätiöstä. Tällä voitiin dementoida väitteet rahan CIA-alkuperästä.

92/HB 1975.6: Murrot SDP:n puoluetöimistöön ja KS:n vinttikomeroon sai huomiota DN:ssä ja SvD:ssa 5.2. och 6.2.1975. Yksi teoria oli, että murroksen takana oli oikeistodemareita, jotka pyrkivät estämään Sorsan valintaa puoluejohtajaksi. Ja että he hakivat muistioita puoluejohtoon käynnistä Moskovassa edellisenä syksynä. OBS: Niin, tämäkö oli Puskalan putiikin tekoja tai kommunistien?

92/HB 1975.6: Sorsan nimetön naapuri kirjoitti KS:lle lyhyeen kirjeen, jossa hän mainitsi nähneensä kommunisti Antti Kovanen aamulla 13.11, 14.11 ja 18.11 Hakaniemen sillan alla kahden muun miehen kanssa kiivaasti käsiään heilutellen: "Vuorotellen ne tähyilivät asuntoonni sekä Pohjoisrantaan." **OBS:** Uskoiko KS ollenkaan tätä, mitä Irene sanoo? Wikipedian mukaan Kovanen oli joutunut riitoihin SKP:n molempien siipien kanssa julkaistuaan 1970 teoksen Kommunismen kriisi, jossa käsiteltiin aatesuuntaa myös paljon ja kriittisesti kansainvälisestä näkökulmasta.

92/HB 1975.7

92/HB 1975.7: KS:n vaalikampanjan lipuke, nro 110, ja mainos valokuvineen ja teksteineen.

92/HB 1975.7: KS:n ilmeisesti ensimmäinen vaalipuhe Paasipuistossa 20.8.1975.

92/HB 1975.7: Päiväämätön dialogi, jossa KS puolustaa SDP:n puolueohjelmaa ja yrittää häivyttää sosialisointipelkoja. Taustalla varmaan osittain puolueen uusi melko jyrkkä puolueohjelma.

92/HB 1975.7: PL [Paavo Lipponen] 25.6.1975: "Vaalitaistelun poliittinen seuranta". Ruotsin ja USA:n kokemukset osoittivat, että vaalikampanja kannatti olla lyhyt ja tehokas ja keskitetty.

92/HB 1975.7: SDP:n äänimäärät Helsingissä 1975: KS huipulla 21 948 äänimäärällä.

92/HB 1975.8

92/HB 1975.8: Willy Brandtin kirje 23.10.1975, jossa hän informoi KS:aa SI ja länsieurooppalaisten demaripuolueiden tuesta Portugalin sosialisteille.

92/HB 1975.8: Puskala 5.1.2.1975 ”SDP:n johdon Moskovon vierailusta” jossa Pitsingin ja Simo Juntusen savustus myös nostetaan esiin. **OBS:** kenen kommunistin kanssa Puskala oli puhunut ja missä määrin hän ajoi tässäkin oikeistodemareitten asiaa?!

92/HB 1975.9: valokuvattu 9.9.2020

92/HB 1975.9: Puskala 5.5.1975: ”Tri Ele Aleniuksen asema ja tulevaisuus”, jossa referoidaan Novoje Vremja-lehden (18/1975) kärkevää kirja-arvostelua Aleniuksen kirjasta *Suomalainen vaihtoehto*.

92/HB 1975.9: valokuvattu 14.9.2020

92/HB 1975.9: Puoluesihtööri Ulf Sundqvist ilmoitti, että Nliiton suurlähettiläs Stepanov ”olisi valmis esittelemään näkemyksiään NKP:n politiikasta puoluekokouksen jälkeen” eli 28.10.1976.

92/HB 1975.9: Mieltusen hallituksen kaatumista edelsi neuvotteluja ja yhteydenottoja TP:hen. Kirje UKK:lle 13.5.76 ja puoluetoimikunnan kannanotto 18.5, joka päättyy toteamukseen, että pääministerin olisi harkittava eropyyntöään.

92/HB 1975.9: Selvitys ”Puoluetoimikunnan ja eduskuntaryhmän asema SDP:n poliittisessa päätöksenteossa” puolueen jouduttua oppositioon, eli joskus syksyllä 1976, jossa todetaan, että tässä tilanteessa eduskuntaryhmä nousi nyt etualalle julkisessa kuvassa. **OBS:** muista Sundqvistin sanat puoluetoimikunnan ja EK-ryhmän valtasuhteista ja Arja Alhon pointti, että valta on nyt siirtynyt EK-ryhmästä puoluetoimistoon.

92/HB 1976.5

92/HB 1976.5: Kaarlo Pitsingin jyräkö kirje puoluetoimikunnalle kunnallisvaalien aattona 5.9.1976, jossa hän syyttää puoluejohtoa siitä, että johtomiesten asemaa ja ajatuksia pönkitettiin vastoin puolueen demokraattisia perinteitä. Vastusti yhteistyötä kommunistien kanssa, niiden luokkataisteluretoriikkaa. Allekirjoittanut ”Sosialidemokraattisesti”. **OBS:** teksti oli julkaistu jo Hesarissa.

92/HB 1976.5: Paavo Lipposen SDP:n valtiosääntöpoliittisen työryhmän raportti 9.9.1976, jossa ehdotettiin hallitukselta esitystä ”osauudistukseksi ensisijaisessa määräenemmistösäännösten tarkistaminen ja kansalaisten perusoikeuksien osalta”. Eli ehdotettiin 2/3 määräenemmistöä perustuslain muutoksissa kuten Ruotsissa jos eduskunta ensi on julistanut muutoksen kiireelliseksi. **OBS:** saattoi liittyä presidenttipeliin, eli

ajatukseen että UKK valittaisiin uudestaan poikkeuslain nojalla, jottei Karjalainen tulisi hänen seuraajakseen.

92/HB 1976.5: Lipposen laatima muistio SDP:n ja SKP_SKDL:N johtomiesten keskustelusta Sköldvikissä 27.8.1976. Sorsa tuki ajatusta yhteistyön tiivistämisestä hallituksessa.

92/HB 1976.5: Lipposen lisäkommentti tähän muistioon 30.8.1976, jossa hän kuvaa raadollisemmin kommunistien toimintalinjaa hallituksessa. Tavoitteena oli vaalivoitto kunnallisvaaleissa, joka nujertaisi taistolaiset.

92/HB 1976.5: Uuden Suomen suuri Armi Ratia-haastattelu 19.8.1976, jossa hän ilmoittaa eroavansa SDP:stä sen liian tiukan veropolitiikan vuoksi ja sosiaalipolitiikan vuoksi jolla "Kannustetaan laiskuuteen". **OBS:** Kokoomuksen veto ennen kunnallisvaaleja.

92/HB 1976.5: Pekka Martin varoitti KS:aa 16.2.1976 etteivät puolue ja vielä enemmän sen johtavat toverit, liiaksi samaistu valtiaaseen, jonka kaveruus jälkipeleissä saattaa muodostua painolastiksi jopa monien nykypäivän valtiaan kannattajienkin silmissä, kunhan syljeskely pääsee aikanaan vauhtiin." **OBS:** erinomaisen hyvä ja oikein osunut ennustus ainakin koskien KS:aa 1990-luvulla.

92/HB 1976.5: Ulf Sundqvistin listaa suorapuheisesti ajankohtaisia kysymyksiä KS:lle 24.6.1976 kesäloman kynnyksellä. Virkanimityksiä. Demarin ongelmat, haluttiin päästä eroon Cantellista.

92/HB 1976.5: Eero Tawastin kova kritiikki puoluetta kohtaan Simo Juntusen erottamisen vuoksi sen jälkeen kun UKK:n kirje julkaistiin hänen myllykirjeissään. **OBS:** ilmeisesti puoluetoimikunta ei estänyt Kairamoa erottamasta Juntusta. Toinen huomio: SDP:n piirissä oli myös kovaa kritiikkiä suomettumiskehitystä vastaan.

92/HB 1976.5: "Masa" [joku SAK:lainen, kuka?] KS:lle ja Sundqvistille, jossa hän mainitsee kuulleen UKK:n olevan huonossa hapessa. Siksi hän piti Mieltusta pääministerinä. Sorsa reunamerkinnyt nuo UKK-luonnehdinnat. **OBS:** spekulatiot voimistuivat.

92/HB 1976.6

92/HB 1976.6: Kaksi asiakirjaa (R. Viemerö 4.1.1976, Sundqvist 6.1.1976) jotka kertoivat ja arvoivat SDP:n suhteita NKP:hen vuodesta 1968. Sundqvist totesi lopuksi, että "erityisen tärkeätä, että esim K. Sorsa pyrkii luomaan sellaiset henk.kohtaiset suhteet niin ylös kuin mahdollistas, että ne pitävät".

92/HB 1976.6: Sundqvistin muistio puoluejohdolle 25.3.1976 keskusteluistaan NKP:n keskuskomitean kansainvälisen osaston varaosastopäällikön V.S. Shaposhnikovin kanssa 19.3.1976. Kutsui NKP:n valtuuskuntaa vierailulle vaalitaistelun aikana, mutta S. piti vaaline jälkeistä vierailua parempana. Sundqvist selitti miksei SDP halunnut mennä mukaan Rauhanpuolustajien toimintaan, se oli liian yksipuolista SKP:n johtamaa. Suhtautuminen SKP:n sisäisiin riitoihin vaikea asia SDP:lle, joutui usein "erotuomarin asemaan".

92/HB 1976.6: Lauri Sivosen laatima muistio SDP:n päivälehtien päätoimittajien valtuuskunnan vierailusta NKP:n keskuskomiteassa. Nliittolaiset kritisoivat demarilehtien välillä kommunismivastaisista sisällöistä ja kiittivät SI:n ”peruutettua kommunistiyhteyksien kieltämistä koskevan kannanottonsa”.

92/HB 1976.7

92/HB 1976.6: Puskala 2.1.1976 jossa hän raportoi NKP:n purevasta kritiikistä Tiedonantajan hallitusvastaisista kirjoitteluista, varsinkin niistä, jotka koskivat kommunistisia ministereitä.

92/HB 1976.6: Puskala 1.4.1976: ”Ville Pessi toi terveisiä NKP:n johdolta”. OBS: Teksti kuvaa raadollisesti, miten huonosti NKP:n ohjaus onnistui ja epäsuorasti miten paljon tämä hyödynsi SDP:tä.

92/HB 1976.6: Newsweek 12.6.1976 ”Niskottelu Venäjää vastaan” - artikkeli, jossa kuvataan kansainvälistä kommunismikokousta Itä-Berliinissä, jossa varsinkin Italian ja Espanjan eurokommunistit kritisoivat Neuvostoliiton dogmaattista asennetta. Käytäväkeskusteluissa pohdittiin aikoiko Kreml sekaantua Jugoslavian valtataisteluun ”kun Tito on poistunut”.

92/HB 1976.6: Puskala 12.8.1976: ”Saarisen ja Ponomarevien salaiset keskustelut Berliinin kokouksen aikana” jossa P. kritisoi saarislaisten hallitustoimintaa hampaattomana ja Saarinen vastasi, että enemmän olisi saatu aikaiseksi ellei tiedonantaja olisi potkinut puolueen omia ministereitä. P. haukkui myös voimakkaasti Aleniusta. **OBS:** kiinnostavaa, että tällaiset ojennukset tapahtui samanaikaisesti, kun eurokommunistit kritisoivat Moskovaa dogmaattisuudesta.

92/HB 1977.5

92/HB 1977.5: Lauri Sivosen muistio puoluetoimikunnan kokouksesta 25.1.1977, jossa pohdittiin syitä SDP:n kannatuksen junnaamiseen paikallaan. Sorsalla ja Sundqvistilla pitempiä puheenvuoroja. Sorsa: pitäisikö pyrkiä lisäämään kannatusta vai lähdeittävä siitä, ”että puolue on kelvattava ihmisille sellaisena kuin se on?”. Sorsa nosti esiin myös puolueen ulkopoliittisten suhteiden merkitystä ja totesi että osa ”jäsenistä vierastanee yhä ulkopoliitiikkaa”.

92/HB 1977.5: Jaakko Blomberg KS:lle 16.1.1977, jossa hän kritisoi Hetemäen allekirjoittamaa ja Max Jakobsonin hahmottamaa artikkelia, jossa he EVA-verkoston kautta korostavat puolueettomuuden merkitystä YYA-sopimuksessa. **OBS:** tämä näytti ärsyttävän Blombergia kovasti ja hän näki taustapiruna ennen kaikkea Keijo Korhonen.

92/HB 1977.5: Max Jakobson 25.4.1977 KS:lle, jossa hän pyytää tätä pitämään esitelmää, jossa hän tarkemmin määritteli mitä hän tarkoitti ”sosialismilla, humanilla tai maltillisella sosialismilla, joita termejä käytät kirjoituksessasi tai demokraattisella sosialismilla tai sosialidemokratialla tämän päivä ja huomispäivän Suomessa”. Oli myös pyytänyt Paavo Väyrystä pitämään puheen ”kolmannesta vaihtoehdosta”.

92/HB 1977.6: ei mitään kiinnostavaa 16.9.2020

92/HB 1977.7

92/HB 1977.7: Lista SDP:n valtuuskuntien matkoista Moskovaan NKP:n vieraina 1968–1976.

OBS: hyvä taustamateriaali.

92/HB 1977.7: Suurlähettiläs Stepanovin puhe SDP:n järjestämässä juhlassa lokakuun vallankumouksen 60-vuotisjuhlien edellä, jossa hän lopussa (valokuvasin vain sen osan) kuvaa varovaisesti puolueiden suhteiden kehittymistä positiivisesti.

92/HB 1977.7: Lauri Sivosen kirjoittama muistio SDP:n valtuuskunnan matkasta Israeliin 20-28.2.1977, joka oli Sorsan johtama. Vierailu johti kritiikkiin sekä PLO:n suurlähettilään Saleh M. Amaksen että Tellervo Koiviston puolelta samasta syystä – nähtiin että vierailu oli tuki Israelin politiikalle.

92/HB 1977.7: Ennen Israelin matkaa Sorsa tapasi Vladimirovin, joka esitti Neuvostoliiton käsityksiä rauhanpyrkimyksien mahdollisuuksista ja epäsuorasti siitä mitä Sorsan kannatti sanoa ja tehdä. **OBS:** vertaa näitä muistiinpanoja Lauri Sivosen laatiman muistion kuvauksiin Sorsan kannanotoista. Ne ovat yhteneväisiä!

92/HB 1977.7: Tutkijaryhmän ehdotus 9.6.1977 puoluejohdolle siitä, miten SDP:n kannattaisi huomioida Lokakuun vallankumouksen juhlavuotta, jossa SDP:n ja NKP:n myönteisen kehityksen ”pitkä linja” nostettaisiin esiin jutuilla Demarissa ja seminaarin merkeissä. Ehdottivat 4000 markan palkkion maksamista Eino Ketolalle tällaisen uuden tutkimustiedon keräämiselle. Kirjeen oli laatinut mm Jorma Kalela ja Pauli Kettunen. **OBS:** eikö tämä johtanut tutkimushankkeeseen ”Lenin ja Suomen itsenäisyys”?

92/HB 1977.8

92/HB 1977.8: Puskalan välittämä [?] seikkaperäinen teksti ”Älymystön ja työläisten oppositio Itä-Euroopassa”, josta ilmeni mitä mieltä itäblokin oppositiot olivat vallanpitäjistään. **OBS:** näitä asioita Sorsa ei varmaan käsitellyt keskusteluissaan Vladimirovin kanssa.

92/HB 1978.5

92/HB 1977.8: Muistio puoluetöimikunnan kokouksesta 15.2.1978, jossa oltiin käsitelty devalvaatio-odotuksien kasvua ja Suomen Pankin linjaa tässä. Haluttiin SDP:ltä yhtenäistä linjaa ja toivottiin, että SAK:n ja STK:n neuvottelut siitä miten devalvaatiota voitaisiin kompensoida johtaisi tuloksiin. Kesken kokouksen puolueen edustajat UKK:n luona hallituskysymyksessä, eli pitikö uusi hallitus nimetä vai voisiko vanha jatkaa. **OBS:** tähän johti Sorsan eriävään kannanottoon hallituksen ptk:ssa jokunen päivä myöhemmin. Taustalla presidenttipeli, eli Sorsan ärtymys Koivistoa kohtaan.

92/HB 1977.8: Pitkä asiakirja, jossa tärkeimmät puheenvuorot puoluetöimikunnan keskustelusta 26.10.1978 referoitiin. **OBS:** Tärkeä keskustelu, koska siinä puhuttiin demareitten saavutuksista, tavoitteista ja ideologiasta suorasukaisesti. Sorsa kehui ennen

kaikkea Lipposen puheenvuoroa. Tämä oli myöntänyt, että rakennemuutos suosi porvareita eikä vasemmistoa. Niin kenen syy oli tällainen rakennemuutos, uusliberaalien tai kapitalismin logiikkaa?

92/HB 1977.8: SDP:n puoluetalon peruskiven muuraustilaisuus 1.6.1978, jossa Sundqvist esitti tervehdyssanat ja mm Sorsa sekä Aura osallistuivat peruskiven muuraukseen. Harjannostajaiset 19.10.1978, jossa Sorsa piti puheen rakennuttajan puolesta.

92/HB 1977.8: Sorsan korosti puheessaan (19.10.78), että puolue tarvitsi uudemman rakennuksen, johon kaikki toiminnat voitaisiin keskittää.

92/HB 1977.8: Muistio SDP:n talouspoliittisesta keskustelutilaisuudesta 18.1.1978, jossa käytiin seikkaperäisesti läpi puolueen talouspoliittisia näkemyksiä. Lindblom, Pertti Sorsa, Pekka Korpinen, Reino Hjerpe, Tuomioja. OBS: laajemmassa perspektiivistä oli kyse öljykriisin aiheuttaman nopeutuvan globaalin rakennemuutoksen analyysistä. Suomessa ei tietenkään tätä nähty. Jälkeenpäin sitä alettiin nähdä uusliberaalina käänteenä. Korpilampi-henkeä ei mainittu sanallakaan, koska se oli EVA:n projekti.

92/HB 1978.5

92/HB 1978.5: Mikko Laaksonen, verohallituksen pääjohtaja, joutui 1978 eroamaan lahjussyytteiden vuoksi ja oli siksi yhteydessä Sorsaan. 7.3.1978 Laaksonen kirjoittaa olevansa tutkinnan alla, ja 11.5.1978 hän jo valmistautuu erottamiseensa ja esittää Sorsalle ymmärtävänsä, että puolue voi tätä vaatia.

92/HB 1978.5: Valtionvarainministeri Esko Rekolan PM 16.5.1978 ”Verohallituksen pääjohtajaan ja ylijohdajaan kohdistetut tutkimukset ja syytteet”. Rekolan päätelmä oli, että molemmat oli syytä irtisanoa viroistaan, ”sillä perusteella, että yleinen etu sitä vaatii”.

92/HB 1978.5: Laaksonen 4.6.1978 KS:lle, jossa hän valittaa, ettei Rekola suostunut siihen että hän saisi ylimääräisen eläkkeen jouduttuaan eroamaan toimestaan.

92/HB 1978.5: Paavo Lipposen lyhyt PM 15.10.1978, jossa hän kirjoittaa Sorsan olevan ylivoimaisesti paras sopivuudeltaan pääministeriksi vaalien jälkeen. Tätä oli selvinnyt SDP:n suorittamasta gallupista. **OBS:** Missä vaiheessa Koivisto nousi esiin pääministeriehdokkaana?

92/HB 1978.5: Sorsan puhe SAK:N SDP:n valtuusryhmälle 10.11.1978, jossa hän kuvaa talouden parantuvia näkymiä ja hallituksen tavoitteita. Valokuvasin 11 ensimmäistä sivua, koska niissä Sorsa kuvaa hyvin vakuuttavasti sitä rakennemuutosta, jota maailmantalous oli käymässä läpi. **OBS:** tässä vaiheessa ei mainintoja uusliberaaleista!

92/HB 1978.6

92/HB 1978.6: Erkki Tuomiojan kirpeä kirje 18.5.1978 KS:lle, jossa hän kritisoi häntä siitä ettei hän sietänyt muita ympärilleen kuin niitä, ”jotka esittävät kriittisiä näkemyksiä puolueen politiikasta tai johtamasi hallituksen toimista enintään selkäsi takana”. Ei pitänyt

siitä, että puolue hylki häntä. **OBS:** Seuraavana vuonna Tuomiojalle järjestettiin apulaiskaupunginjohtajan toimi!

92/HB 1978.6: Sorsan päiväämätön muistilappu puhetta varten, jossa hän kuvaa sekä omaa tuloaan sosialidemokraatiksi että puolueen historiaa ja maan taloudellista kehitystä. Hyvä kiteytys.

92/HB 1978.6: Allekirjoittamaton kirje SDP:n Helsingin piirin kysymyksistä 13.11.1978, josta selviää miten SDP ajoi Tuomiojaa kaupunginjohtajaksi, mutta että asiaa ei saanut mitenkään yksimielistä kannatusta.

92/HB 1978.7

92/HB 1978.7: Pentti Väänäsen raportti 2.3.1978 ”Puolueen kansainväliset suhteet 1978”, josta ilmenee, että kyseinen vuosi oli todella vilkas tässä suhteessa. **OBS:** tähän oli kolme syytä, puolue oli pääministeripuolue, SI:n aseistariisuntakonferenssi järjestettiin Suomessa ja Sorsa pyrki nostamaan kansainvälistä profiiliaan, mahdollisesti ajatellen tulevia presidenttivaaleja.

92/HB 1978.7: PM ”Mitä tapahtuu Ruotsin äänestäjäkunnassa?” jonka oli laatinut PP (kuka?) 16.10.1978. Pohdittiin miten demarit voisi voittaa seuraavat vaalit. **OBS:** Ruotsin kehitys tietenkin olennainen myös Suomen demareille.

92/HB 1978.7: Kirjeenvaihto Sven Dahlinin ja Ulf Sundqvistin välillä 22.12.1978 ja 28.12.1978 koskien Palmén vierailua Suomeen 12.1.1979. Oppositiojohtajana hänellä oli aikaa sellaiseen.

92/HB 1978.7: Pentti Väänäsen PM 3.1.1978 keskustelustaan NKP:n kv-osaston työntekijän Stepan Smirnovin kanssa koskien tulevia YYA-juhlia. Hän toivoi, että SDP, Kepun ja SKP koordinoisi toimintansa ja että ”näiden puolueiden välillä ei synny kilpailua tässä asiassa. Halusi myös varmistua siitä, ettei Baltian pakolaispuolueet ole kutsuttu SI:n konferenssin. Lisäksi hän totesi, että jos kokoomus pääsisi hallitukseen presidenttivaalien jälkeen ”he joutuvat tekemään omat johtopäätöksensä”.

92/HB 1978.7: NKP:n valtuuskunnan vierailu Suomessa 28.-31.3.1978: kaksi ohjelmaa, joista ilmenee, ketkä osallistuivat näihin neuvotteluihin. Lisäksi myös luonnos heidän yhteiselle julkilausumalle, jota en valokuvannut koska se ei ilmeisesti heijastunut varsinaisia keskusteluja. Vain kansainvälisen jännityksen kuvausta. **OBS:** eiköhän näissä tapaamisissa keskusteltu seuraavista presidenttivaaleista ja Sorsan mahdollisuuksista.

92/HB 1978.7: Pentti Väänäsen salainen PM 1.8.1978 keskusteluistaan V.S. Shaposhnikovin kanssa 14.7.1978. Niissä S totesi, että SI voisi ”tehdä muutakin kuin papereita” ja että ”Brysselin liike on vaikeuksissa”. Ilmeisesti kyseessä oli pyrkimys lisätä yhteistyötä länsieurooppalaisten demareitten ja kommunistien välillä: ”...lähettti terveisiä Sorsalle, Sundqvistille ja muille tovereille”.

92/HB 1978.7: Pauli Myllymäki 27.12.1978 KS:lle keskusteluistaan Valentin Kossovin, Sergei Sidorovin ja Valeri Shilovin kanssa illallisella Porkkalassa. Keskustelivat presidenttikysymyksestä. Mainitsi että Kossov oli maininnut Hetemäen nimen ja lisäsi, että demareitten ”mahdollisuuksiin hän ei enää ollut niin kielteinen kuin edellisellä kerralla. Myllymäki oli korostanut KS etevyyttä. **OBS:** Näyttää siltä, ettei Moskova halunnut demaria presidentiksi, koska se lisäisi heidän riippumattomuuttaan suhteessa Moskovaan. Näinhän myös kävi, kun Koivistosta oli tullut presidentti.

92/HB 1978.8

92/HB 1978.8: Puskalan raportti 2.1.1978 ”ministeri Arvo Aallon ja Saposnikovin tapaaminen” Moskovassa, jossa S. oli kärkevästi kritisoinut SKP:n hallituspolitiikkaa ja uhkaillut että kahtiajakautunutta puoluetta uhkasi ”saamaan sen kohtalon, joka luopuruudesta aina seuraa”. **OBS:** kiinnostava verrata näitä komentoja niihin ystävällisiin sanoihin, joita hän myöhemmin samana vuonna esitti Väänäselle.

92/HB 1978.8: Puskalan raportti 5.10.1978 ”SKP:n osapuolet ja ”suomalainen sosialismi”, jossa hän hyvin seikkaperäisesti kuvaa saarilaisen todellisen strategian ja julkisen kuvan syvää ristiriitaa. Kyseessä oli ”alastonta silkkaa valhetta”.

92/HB 1978.8

92/HB 1978.8: Lauri Sintosen laatima (LS?!) puoluetoimikunnan viikkomuistio sen kokouksesta 22.3.1979, jossa eduskuntavaalien tuloksia arvioitiin: ”SDP:n suurimmat ongelmat ovat eteläisessä Suomessa (Helsinki, Uusimaa)”; ”puolue pahasti kiinni 25 %:n rajalla” ”SKDL:n kannatus putoaa koko ajan, ja siksi vasemmisto heikkenee”. **OBS:** Ja silti SDP pysyi dominoivana ja koko ajan vahvistuvana voimana valtapolitiikassa, taitavaa.

92/HB 1978.8: Asiakirja ”Vaalien jälkeinen tilanne: SDP:n puolueuuevoston kannanotto 28.3.1979”, jossa oli Sorsan puheen tiivistelmä minkä ydinviesti oli, ettei puolue ole pystynyt houkuttelemaan keskiluokan äänestäjiä. Lisäksi hän totesi, että ”13 vuotta pääosin samat puolueet ja samat ukot joka ilta tekemisiään selittelemässä, kyllästyhän sitä jo vähemmästäkin”. **OBS:** niin juuri tämä seikka esti Sorsan tien presidenttilinnaan.

92/HB 1978.8: KS:n raportti 11.10.1979 SDP:N EK-ryhmälle puoleen toiminnasta SI:ssa ja aseriisuntatyöryhmässä, jonka puheenjohtajana Sorsa toimi. Korosti kansainvälisen sosialidemokraattisen liikkeen vastuuta tässä työssä, vaikka päävastuu ”aseidenriisunnan etenemisessä on luonnollisesti suurvalloilla”. **OBS:** Hyvä tiivistelmä Sorsa näkemyksestä tämän toiminnan mielekkyydestä ja tilanteesta 1979.

92/HB 1978.8: Pekka Martin 20.2.1979 jossa hän varoitti KS:aa toimia liian lähellä ruhtinasta (UKK) hän lopun häämöttäessä: ”Arvioin, että se aikanaan poikisi pisteitä, sillä ruhtinaan mentyä hänen lähellään olleita ryhmiä/ihmisiä usein aletaan syljeskellä – etenkin ne, jotka eivät ole rohjenneet ruhtinaan eläessä osoittaa mieltään.” **OBS:** olisiko tämä idea johtanut Sorsan päätökseen olla ryhtymättä pääministeriksi 1979?

92/HB 1978.8: Aulis Pöyhönen, vaikutusvaltainen virkamies, kirjoitti vuoden 1979 vaalien jälkeen analyysin KS:lle kokoomuksen etenemisestä ja pohti, johtuiko tämä siitä ”että ”Sodan ja rauhan miehet” näytettiin TV:ssä juuri ennen vaaleja ja sitten vielä päälle Pravdan kirjoitus”. Suositteli virkamieshallitusta.

92/HB 1978.8: PM Kalevi Sorsalle toukokuulla 1978, jossa oikeistodemarit vaativat puolueen linjan selkeyttämistä: kommunisteja ei pitänyt nimittää muiksi kuin mitä he ovat, N-liittoa myötäilevä linja näytti menevän liian pitkälle: ”Tämä on suuri ongelma – ja ajan pitkään – ilmeisesti kaikista suurin ongelma. Demarilehdistön itesesensuuri vain vahvistaisi ”porvarilehtien etulyöntiasema”. Uusi puoluesihteerin pitäisi valita. Sorsa kirjoittanut reunamerkintänä, että PM:n oli kirjoittanut skogilaiset veteraanit, ehkä Paasivirran kynällä. Varoittavat kansainvälisten suhteiden kohdalla siitä, ”mitä sidonnaisuudet merkitsevät sekä voivat merkitä tulevaisuutta silmällä pitäen”. **OBS:** monta olennaista pointtia puolueen olemuksesta, viimeinen piikki koski SI:ta ja Moskova-lobbailua.

92/HB 1978.8: Pentti Holappa 3.9.1979 KS:lle koskien teosta sosialidemokratian ideologista ja toiminnasta, jossa hän käytti mm Ahmavaaran ajatuksia ja ranskalaisia ajattelijoita kuten Attali. Mainitsi että Sorsa oli kommentoinut hänen käsikirjoitustaan kirjeessään. Tinbergenin näkemyksistä ”en sen sijaan ole selvillä. Jos voisit ilmoittaa tarkemmin mihin kannattaisi tutustua?” **OBS:** Sorsan kirje pitää saada käsiin!

92/HB 1978.8: Lauri Sivonen 18.10.1979 KS:lle, ehdottaa että nyt oli oikea aika pyrkiä presidentin virkakausien määrää, sillä kun uusi presidentti on valittu se voi osoittautua paljon vaikeammaksi.

92/HB 1978.8: Sakari Kiuru 30.10.1979 KS:lle, jossa hän kiittää valinnastaan Ylen pääjohtajaksi ja nostaa esiin kysymyksen MTV:n halusta aloittaa omia uutislähetyskysiä. Yhtenä vaihtoehtona oli, että STT tuottaisi nämä uutiset, mutta ”sekin merkitsee vakavaa uhkaa Yleisradion integriteetille”.

92/HB 1979.6

92/HB 1979.6: KS:n esitys puolueen neuvostolle 24.5.1979, eli kun uusi hallitus oli juuri muodostumassa Koiviston johdolla. Antoi Koivistolle puheenvuoron hallitusohjelman kuvaamiseksi. Puolue tuki yksimielisesti Koiviston nimeämistä pääministeriksi.

92/HB 1979.7

92/HB 1979.7: Paavo Lipposen muistio puoluejohdolle 20.3.1979 ”Vaalituloksen tarkastelua”, jossa hän mm totesi ”että SDP:n vaalikampanjasta ehkä jäi liian optimistinen kuva, joka ei ollut äänestäjille riittävän uskottava, haastava”; ”Kokoomuksen nousu pysäytetään nyt parhaiten tarjoamalla Mauno Koivisto pääministeriksi”; Sorsan imago inhimillisenä ja kansanläheisenä miehenä voitaisiin tehokkaasti markkinoida puolueen puheenjohtajan roolissa”.

92/HB 1979.7: Paavo Lipponen varoitti KS:ta ennen TV-väittelyä, että pitäisi jättää pois puheestaan ”arvion SMP:n äänestämistä ”huumorimielessä” tai ”kiusantekona”. Ilmapiiri on nyt äärimmäisen herkkä käsittämään ja käyttämään väärin tällaiset sanonnat”.

92/HB 1979.7: Vastaava nimetön ja päiväämätön kirje, jossa muistutetaan siitä, että SMP:n 7 paikkaa voi olla vasemmistolle hyvin tarpeelliset”. **OBS:** Pelättiin ehkä vuoden 1970 vaalien toistoa, koska takana oli vuoden 1978 presidenttivaali. Ajatus SMP:stä salaisena aseena hallitusneuvotteluissa nousi toisin sanoen esiin jo 1979!

92/HB 1979.7: Sorsan käsin kirjoitettu vastine 16.3.1979 (myöhemmin kirjoittanut ”En julkaissut”) Expressenin syytöksiin hänen väitetyistä hämäristä asunto- ja autokaupoista juuri ennen vaaleja. Expressenin yksi erikoisala on Suomen mustaaminen. Näiden juttujen takana on nyt niin kuin ennenkin Suomen oikeisto.

92/HB 1979.7: Lasse Lehtinen ehdotti 17.2.1979 HS:n mukaan (18.2.1979) Mauno Koivistoa pääministeriksi: ”Samalla Koivisto joutuisi puntariin myös tekojensa mukaan eikä vain olevien olojen sivusta arvostelijana”. Lehtinen lisäsi siihen 22.2.1979 Valpas-lehteen ”Ei minun ajatukseni”.

92/HB 1979.7: Koiviston kirjelappunen Lehtiselle 19.2.1979 ”Koeta saada olluksi pompottelematta. Ajatolla Manu”.

92/HB 1979.7: Lehtinen 17.3.1979 KS:lle jossa hän kuitenkin myöntää, että ”Varsin oma-aloitteisesti käynnistämani Koivisto-keskustelu näyttää kääntyneen liikkeellemme voitoksi. Tämä on tietenkin vain oma arvioni. Nyt Koivistolla enää voikaan samalla tavalla lyödä puoluetta ja Sinua.” **OBS:** kysymys kuuluu, oliko Lehtinen tässä rehellinen vai ajoiko hän oikeastaan Sorsa-vastaista linjaa?

92/HB 1979.8

92/HB 1979.8: KS:n käsin kirjoitettu kriittinen arvio SNK:n toiminnasta, joka neuvottelematta puolueen kanssa oli ”solminut laajan yhteistominta-ohjelman SDNL:n kanssa ja täten irtautunut sosialidemokraattisen työväenliikkeen menettelytapalinjalta”. **OBS:** kiinnostava vastapaino skogilaisten kritiikille oikeistosiivestä.

92/HB 1979.8: Erkki Liikasen muistion keskustelustaan SNK:n puheenjohtaja Jorma Bergholmin kanssa 8.6.1979. Bergholmin mukaan liikkui huhuja ”edistyksellisten nujertamisesta”. Päätettiin järjestää SDP:n ja SNK:n yhteiskeskustelu 29.6.1979. **OBS:** vaikuttaa siltä, että Sorsa käsin kirjoitettu teksti oli kirjoitettu tätä kokousta ajatellen.

92/HB 1979.7

92/HB 1979.7: Lauri Sivonen 13.11.1979 KS:lle, ilmoitti että hän livonen ja Jylhä aikoivat alkaa kirjoittamaan pakinoita piirilehtiin lauantaisin kollektiivinimimerkillä ”Siltasaarelainen”: ”Hyväksyisitkö tämän? Onko lisänäkökohtia?”

92/HB 1979.9

92/HB 1979.9: Pentti Väänäsen 18.7.1979 laatima muistio ”SDP:n kansainväliset yhteydet 1.8.-31.12.1979” josta ilmenee, kuinka keskeisissä asemissa olivat suhteet N-liittoon ja SI:n. **OBS:** ehkä asiaan vaikutti Sorsan kasvanut aika osallistua moiseen toimintaan.

92/HB 1979.9: Pentti Väänäsen raportti puoluetoimikunnalle ”Saksan sosialidemokraattisen puolueen puoluekokous Länsi-Berliinissä 3.-7.12.1979”, jossa kuvataan hyvin konkreettisesti, miten SPD aikoi toimia asevarustelukysymyksessä. He kannattivat ohjusten sijoittamista Länsi-Eurooppaan ja samalla neuvottelutarjousta Varsova-liitolle aseidenriisunnasta: ”Lopullinen sijoittamispäätös tulee riippumaan siitä, mihin näissä neuvotteluissa päädytään.” Mainitaan että Ulf Sundqvist oli kokouksen aikana keskustellut liittokansleri Helmut Schmidin kanssa. **OBS:** Miksi SDP ja Sorsa tästä huolimatta näytti puoltavan enemmän N-liiton kantaa tässä kiistassa?

92/HB 1979.9: Ulf Sundqvistin muistio tästä keskustelusta, jonka hän kävi Schmidin kanssa 3.12.1979. Schmidt oli vahvistanut, että tämä ohjuspolitiikka tulisi olemaan SPD:n linja ja valittanut että SPD:n nuoret ja vasemmistosiipi kävivät keskustelua näin avoimesti Neuvostoliiton nenän edessä. Schmidt oli myös voimakkaasti kritisoinut sitä, että SI:n valtuuskunta oli Moskovan vierailun aikana suostunut olemaan ”tovereita” NKP:n edustajien kanssa.

92/HB 1979.9: Kaksi muistiota kokouksesta SDP:n ja NKP:n edustajien välillä Kesärannassa 7.5.1979 ja uudestaan 11.5.1979. Ensimmäisessä (7.5.79) puhuttiin paljon suuremmin, joten siitä ilmenee, että NKP:lle oli näytetty mm SI:n aseriisuntatyöryhmän raporttiluonnosta Yhdysvalta-matkaa varten. Shaposhnikov: ”...vaikka he eivät ole vielä ole ehtineet tarkemmin tutustua työryhmän raporttiluonnokseen, voi hän jo sanoa, että siinä on laajalti käsitelty oleellisia ongelmia”. Myöhemmin Moskovan kokouksen yhteydessä voitaisiin Sorsan mielestä ”tavata Brezhnevin sekä valtion että puolueen johtajana”. **OBS:** Tasapainoilu ei näyttänyt oikein onnistuvan vaikka Sundqvist korosti että ”joillekin SI:n puolueille olevan erittäin tärkeää, että työryhmän kontakteissa Yhdysvaltoihin ja Neuvostoliittoon vallitsee tasapaino”.

92/HB 1979.9: Raportti ”SDP:n ja NKP:n edustajien tapaaminen 29.11.1979” jossa lähinnä Shaposhnikov ja Sorsa esittivät osapuolien kantaa. N-liitto ei nähnyt, että perääntyminen ohjus-asiassa nyt auttaisi, Sorsa muistutti siitä että päätös Pershing-ohjusten sijoituksesta tehtäisiin ensin mutta että jos sopuun päästäisiin päätöstä ei toteutettaisi. **OBS:** näissä neuvotteluissa suomalaisilla vähän tiukempi ote asiasta, vaikka Sorsa lopussa kutsui NKP:n edustajaa ”toveriksi”.

92/HB 1979.9: Ralf Friberg kirjoitti 22.7.1979 KS:lle keskustelustaan DDR:N ministerineuvos Kurt Meyerin kanssa, joka oli udellut KS:n kiinnostuksesta ryhtyä SI:n uudeksi puheenjohtajaksi. Friberg oli vastannut ettei sellaisia ajatuksia ollut Suomessa. Lisäksi Meyer oli udellut SI:n aseriisuntatyöryhmän mietinnön sisällöstä, varmaan Moskovan pyynnöstä arveli Friberg.

92/HB 1979.10: ei mitään kiinnostavaa 12.11.2020

92/HB 1980.5

92/HB 1980.5: SDP:n hallitusryhmä kokous 5.11.1980 puoluetöimistössä. Sorsan käsin kirjoitettu, kriittinen kuvaus Koiviston tavasta pitkittää päätöstä maataloustulolain valmistelussa. Pitkä kuvaus Koiviston selittelyistä, joka päättyy Sorsan reunamerkintään: ”Mielestäni esimerkki ongelmien väistelystä hallituksen elämän varmistamiseksi.” **OBS:** tämä kommentti voidaan tulkita Sorsan toiveena siitä, että hallitus kaatuisi.

92/HB 1980.5: Matti Linnanahde Kansan lehdessä 24.9.1980, jossa hän muistuttaa Eero Silvastia, joka 17.9.1980 oli kirjoittanut HS:ssa presidenttipelistä, siitä että SDP:llä oli Koiviston lisäksi myös Sorsa ja Kuusi varteenotettavina ehdokkaina. Porvarit (Silvasti) viittasivat SDP:läisten olevan ulkopoliittisesti noviiseja... **OBS:** kenen asialla tässä oltiin ja kenen aloitteesta?

92/HB 1980.6

92/HB 1980.6: Kaksi SDP:n sisäpiirin nimetöntä väliraporttia presidenttipelin etenemisestä. 20.10.1980: Koiviston vastaan kampanjoimassa oli ennen kaikkea Juhani Perttunen, joka esitti, ettei Koivistolla ollut ulkopoliittista pätevyyttä eikä pystynyt tekemään päätöksiä. Saarinen oli antanut HBL:lle haastattelun sen jälkeen, kun oli kuullut Perttuselta, ettei Kekkonen hyväksynyt Koiviston ehdokkuutta. Toisaalta huhuttiin, ettei tuo tieto tullut Tamminiemestä.

92/HB 1980.6: 17.12.1980: Perttunen oli Väyrysen ja Karjalaisen toimeksi annosta liikkeellä. Kommunistit kysyivät, miksei sorsan kansainvälistä vahvuutta tuotu SDP:ssä enemmän esiin. NKP:n edustajat olivat kysyneet Saariselta ”miksi K. Sorsaa ei pidetä Suomessa enemmän esillä?” **OBS:** Mitä Sorsa itse ajatteli näistä kommentteista ja miksi hän ottanut asiaan kantaa, jos oli tosiaan täydellisesti Koiviston takana?

92/HB 1980.6: Aimo Kairamo välitti Perttusen ja Kääriäisen toivomuksen, että Väyrynen pääsisi luottamuksellisesti ”saunaillanta-paiseen” keskusteluun Sorsan kanssa ”avoimesti kuten väitettiin – näistä luottamuspulmista”. **OBS:** voi epäillä, että kyseessä oli yritys saada Sorsa mukaan Koivisto-vastaiseen rintamaan.

92/HB 1980.6: Maunu Ihalainen SDP:n puoluetöimistöstä ilmoitti, että KS ei halunnut viettää 50-vuotispäivänsä: ”Kaipa ihmisillä on joulunalussunnuntaina muutakin tekemistä, oli hänen lisäperustelunsa.” Siksi hänen merkkipäiväänsä voitiin muistaa kartuttamalla Kansan Sivistysrahaston Rafael Paasion rahastoa.

92/HB 1980.6: Ranskankielinen kirje Matti Häkkäselä, Suomen suurlähettiläälle Pariisissa 29.2.1980 koskien ..mitä? **OBS:** pyydä Märta Norrbackilta käännoä!

92/HB 1980.7

92/HB 1980.7: Lauri Sivonen raportoi 1.2.1981 KS:lle Ylen ja MTV:n uutisneuvotteluista jotka olivat jumissa. MTV-uutisia vastustavan linjan takana oli ilmeisesti Sorsa-Väyrynen sopimus,

jota tässä kirjeessä mainitaan. Sivonen kirjoitti kuitenkin, että jotain myönnytyksiä saattoi olla tarpeen.

92/HB 1980.7: Sitä ennen, 30.9.1980, Sivonen oli käynyt MTV:n kanssa omia neuvotteluja, jonka perusteella hän kirjoitti muistion ”Vain Kalevi Sorsalle”. Nämä neuvottelut eivät myöskään olleet johtaneet mihinkään koska MTV ei ollut halukas keskustelemaan kuka tulisi uutistoiminnan johtoon: ”ei käynyt ilmi mitään sellaista, joka antaisi aihetta uskoa, että uutisten sisältö olisi demareille edullinen”.

92/HB 1980.7: Sivosen muistio samasta asiasta 8.10.1980, jossa hän toteaa yksikantaan, että SDP suhtautuu kielteisesti MTV-uutisiin, koska: a) ne laajentaisivat porvarillisen ja kaupallisen tiedotuksen aluetta, B) ne merkitsisivät nähtävästi lehdistölle lehti-ilmoitusten kaventumista”. **OBS:** molemmat huolenaiheet pitivät paikkaansa.

92/HB 1980.7: KS:n muistopuhe 31.3.1980 Rafael Paasion hautajaisissa Turun Tuomiokirkossa, jossa ruumiinsiunauksen suoritti arkkipiispa Mikko Juva. **OBS:** hieno ja uskottava puhe!

92/HB 1980.7: Arvo Salon muistokirjoitus ”Valtiomies” Suomen Kuvalehdessä samoihin aikoihin.

92/HB 1980.7: Kansan lehden haastattelu Heikki Kymäläisen kanssa 24.12.1980 joka oli julkaissut Rafael Paasio-elämäkerran *Kun aika on kypsä*. **OBS:** pitää katsoa miten siinä on Sorsan valinta puolueen sihteeriksi kuvattu.

92/HB 1980.8

92/HB 1980.8: Puskalan (?) raportti 29.8.1980 ”Eräitä poliittisia havaintoja: Presidenttipeliä ja kauppapolitiikka”, jossa kuvataan miten Vladimirov aktiivisesti vielä ajoi Karjalaisen presidenttiehdokkuutta loppukesänä 1980. Näissä keskusteluissa Koiviston nimeä on vain harvoin mainittu: ”STK:n johdon eräässä saunaillassa tosin on pohdittu mahdollisuutta käyttää nimeä, mutta siten, että varsinaisissa ratkaisuihin vedettäisiin esiin oikeistolainen vaihtoehto.” **OBS:** tai sitten Sorsa!

92/HB 1980.11: Sorsa, Sundqvist ja Väänänen keskusteli Stefan Smirnovi ja Valentin Kossovin kanssa SI:n tulevasta puoluejohtajakokouksesta Wienissä. Sorsan omat muistiinpanot ja niistä Väänänen laatima salainen raportti. Sorsan muistopanoista valokuvasin vain ensimmäisen sivun, jossa hän toteaa että ”Ilmoitin, että jo viimeistelty puheeni ydinkysymyksessä, liennytyspolitiikan jatkamisessa, yhdensuuntainen”. **OBS:** kysymys kuuluu, miten paljon N-liitto onnistui ohjaamaan Sorsan kannanottoja.

92/HB 1980.11: Raimo Väyrysen muistio 121.10.1980 keskustelustaan Palmen komission (Independent Commission on Disarmament and Security issues) sihteerin John Edwardsin kanssa Wienissä 9.10.1980. Kyseinen komissio pyrki Edwardsin mukaan ”välttämään liiallista sidonnaisuutta Sosialistiseen Internationaaliin”. **OBS:** eli oliko Palmen komissio kilpaileva

hanke Sorsan SI:n piirissä toimivan aseriisuntatyöryhmän kanssa? Molemmat olivat sillä hetkellä vain puoluejohtajia, ehtivät harrastaa tällaista!

92/HB 1980.11: Väänänen 16.6.1980 KS:lle kuvaus keskustelustaan Valeri Kossovin kanssa, joka korosti että N-liitto toivoi Sorsan jatkavan SI:n aseidenriisuntatyön johdossa: ”NL osallistuu Palmen ryhmän työhön vain sillä ehdolla, että se ei häiritse SI:n (ja ymmärtääkseni SDP:n osuutta siinä) toimintaa.” **OBS:** niin, siltä tosiaan näyttää, Sorsa ja Palme toimi erillään. Pidettiinkö Sorsa liian NL-riippuvaisena länsileirissä?!

92/HB 1980.11: Väänänen 15.12.1980 KS:lle jossa hän mainitsee ohimennen, että Nevakivi oli ”Erittäin loukkaantunut siitä, että olit häneltä kysymättä julkaissut hänen kirjoittamansa jutun Kanavassa”. **OBS:** pitää tarkistaa Nevakiveltä, onko todisteita tästä?

92/HB 1980.11: Väänänen kirjoitti lappusen KS:lle ilmeisesti joskus keväällä 1980 ja mainitsee lopuksi tavanneensa ”yhteisen ystävämme. Hänen mielestä Shapo voisi käydä myöhemmin keväällä Suomessa keskustelemassa SI:n ryhmästä. Mielestäni asiaa kannattaisi harita myönteisesti.”

92/HB 1980.11: Lionel Jospin 10.9.1980 KS:lle ranskankielinen kirje, jossa hän mainitsee sanan ”finlandisation” ja ilmeisesti varoittaa sen vaaroista. **OBS:** pyydä Märta Norrbackia kääntämään kirjeen. Liittyykö tämä myös epäilyihin, että Sorsa oli SI:ssa liian kallellaan NL:oon?

92/HB 1981.5

92/HB 1981.5: Puoluetolimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 19.2.1981, jossa oltiin tyytyväisiä, että pääministeri oli esiintynyt ”kurinpalautuksen puolesta. Taustaa tälle oli antanut eräiden hallituspuolueiden lipeämiset yhteiseltä linjalta”.

92/HB 1981.5: Puoluetolimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 17.9.1981, jossa kuvattiin Väyrysen toimintaa hallituksessa ”kuluneen viikon aikana”, eli hän oli jatkanut hallituksen kaatamisyrityksiä ”presidentin virkavapauden myöntämisen jälkeenkin”. **OBS:** Tärkeä havaita, ettei UKK:n sairastuminen tuossa vaiheessa vielä nähty lopullisena asiana. Tämä vaikutti ehkä myös Väyrysen toimintaan.

92/HB 1981.5: Puoluetolimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 15.10.1981, jossa kuvataan miten puolueet nyt valmistuvat presidenttivaaleihin. Koivistolle vahva tuki gallupeissa (49%): ”Rohkaisuudessaan tieto johdattaa johtopäätökseen, että äänestäjille on pyrittävä tekemään mahdollisimman helpoksi äänestää SDP:n asettamaa ehdokasta.”

92/HB 1981.5: Puoluetolimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 22.10.1981, jossa kuvattiin muiden puolueiden ehdokasasettelua ja arvailtiin että Kokoomuksen ja Kepun välillä on asiassa jotain sovittu, vaikka tuskin paperilla”.

92/HB 1981.5

92/HB 1981.5: Koiviston puhe puolueeneuvoston kokouksessa 19.11.1981 kun hänet oli asetettu SDP:n presidenttiehdokkaaksi: "Minä kiitän siitä luottamuksesta, jota on osoitettu. Ja erityisesti minä kiitän puolueen puheenjohtajaa. Vain me kaksi tiedämme, kuinka pitkällä tähtäimellä hän on tasoittanut tietä eilispäivän päätökselle." Ja Koiviston kannattajiksi oli ilmoittautuneet myös Kekkosen ja hänen politiikkansa vastustajat. Tämä ymmärrettävää: "...kauan jatkunut kamppailu vaikutusvallasta on ajoittain saanut vastustajien vastustajat, kilpailijoiden kanssa kilpailevat näyttämään ihan ystäviltä." **OBS:** Niin, miten tuo Sorsaa viittaava lause pitäisi ymmärtää, vuodesta 1978?!

92/HB 1981.5: Monitoriryhmän kokousptk (ryhmä lopetettiin samana vuonna 1981) 30.3.1981 jossa todettiin edellisen viikonvaihteen "lehtikirjoittelulla on synnytetty kuva, että hallitusyhteistyötä uhkaava kiriisi olisi ensisijaisesti SDP:n sisäien ja toissijaisesti hallituspuolueiden välinen. Kommunistien omaksuma asenne on ruokkinut tätä käsitystä." **OBS:** niin, mutta mitä tässä tilanteessa tehtiin tämän "väärinkäsityksien" korjaamiseksi? Mikä oli Sorsan ajatus ja pyrkimys tässä vaiheessa?

92/HB 1981.5: Paavo Lipposen laatima ptk 17.3.1981 Siuntiossa, jossa SDP:n koko johto oli keskustelemassa hallituskriisin ratkaisemista. Koiviston alkupuheenvuoron jälkeen "Muut poistuvat - - - ptk [puoluetoimikunta] + HR [hallitusryhmä] jää". Sen jälkeen suurempaa puhetta. Sorsa: "Hallitustilanne jatkuvasti huononemassa. Kepu pyrkii systemaattisesti huonontamaan. Ulospäin puhuu yhteistyöstä. Yrittävät ajaa demarit tekemään johtopäätöksen jotta nämä kaatavat Manun." ... EL [Erkki Liikanen]: "Presidenttipeli yksi selitys kepun käyttäytymiseen". Myöhemmin, KS: "Kv-tilanne kestää Suomen hallituskriisin. Shapo ei puhunut mitään Tannerista." Sorsa tiivisti: "Tilanneanalyysi ja johtopäätökset yhtenäiset". **OBS:** viittaa Tanner-juhlallisuuksiin, joissa Sorsa oli pitänyt juhlapuheen. Pyydä Sundqvistia kertomaan mitä Lipponen on kirjoittanut! Ilmeisesti KS:lla ja Koivistolla yhteinen näkemys.

Lipponen 18.3.1981 KS:lle, jossa hän selostaa tunnelmia hallituksessa. Piti tärkeänä, että hallitus jatkaisi. Korosti että Koivisto oli julkisuudessa esiintynyt rauhallisesti ja luottavaisesti: "Mutta en usko, että tästä olisi tullut mitään lyömällä nyrkkiä pöytään. Jos MK on jyrkkänä, sanotasan että Sorsa ja SDP puhalttaa niskaan, jos hän ei ole, sanotaan että hän on päättämätön ja puolueaktiivit tuskaantuvat." Ehdotti että sorsa saisi aikaan Koiviston vierailun Neuvostoliittoon...

92/HB 1981.5: Sorsan lausunto 27.10.1981 UKK:n erotessa. Muistutti, että oli ollut mukana luomassa punamultahallitusta 1937 ym.

92/HB 1981.6

92/HB 1981.6: Jukka Nevakivi 8.1.1981 KS:lle, jossa hän ystävällisesti valittaa, että oli kritisoinut Sorsaa Väänäselä siit, että tämä oli julkaissut Nevakiven jutun Kanavassa omaan nimeensä. Sorsa oli ehdottanut, että maksaisi N:lle kirjoituspalkkionsa, sitä Nevakivi ei halunnut: "Olen luonnollisesti valmis auttamaan Sinua ja kauttasi puoluetta siinä missä voin – pyyteettömästi, jos niin juhlallinen sanonta tähän sopii."

92/HB 1981.6: Jorma Cantell 26.5.1981 Erkki Liikaselä, joka oli lähettänyt eteenpäin kirjeen KS:lle lähetekirjeen merkinnällä "Koska hänen kirjeensä käsittelee sinua niin paljossa lähetän

sen tiedoksesi.” Myös Liikasen vastaus Cantellille, jossa hän kovin sanoin tuomitsee tämän kirjoitelmia.

92/HB 1981.6: Pekka Martin 30.9.1981 KS:lle, jossa hän valittaa ”pressahomma” oli menossa ”epäsuotuisaan suuntaan, meneepä se kumpaan Koohon tahansa”. Vihjaili että kannattaisi pitää ovet auki moneen suuntaan ”valitsijamiesvaaliin asti. **OBS:** mitäköhän Sorsa vastasi?

92/HB 1981.6: Lauri Sivonen 10.7.1981 KS:lle, jossa hän mainitsee, että neuvostodiplomaatti oli tarjoutunut auttamaan KS:a mitä Brezhnevin ”haastattelu” oli ”täsmällisemmin ottaen” tarkoittanut. Sillä saattaisi nimittäin olla merkitystä ”sos.-dem. kokouksissa” [SI:ssa].

92/HB 1981.7

92/HB 1981.7: KS 20.7.1981 Aatos Erkolle Finnairin hallintoneuvoston valinnoista. Oli puolustanut AE:n paikkaa. Liitteenä myös KS:n kirje Lipposelle samana päivänä, jossa hän ilmoittaa olevansa kiinnostunut neuvoston puheenjohtajuudesta ja myös yhtiön pääjohtajuudesta. Lopuksi mainitsee, että pitäisi saada demari oikeuskansleriksi. Kai Korte oli paha vaihtoehto: ”... etevä ja häikäilemätön mies, joka ei kätkeysi poliittisia mielipiteitään.”

92/HB 1981.8

92/HB 1981.8: Suomen Kuvalehden/Antti Blåfieldin raportti SDP:n puoluekokouksesta Porissa kesäkuun alussa 1981. Sundqvist erosi puoluesihteeripaikalta ja Liikanen valittiin hänen tilalleen. Sundqvist: ”Kerta kaikkiaan on varmasti paikallaan, että tällainen vähän teknokratisoitunut uudistaja sosialisti siirtyy pois puoluesihteerin paikalta”

92/HB 1981.9

Väinö Tanner-juhlan (12.3.1981) kutsukortti ja ohjelma. Sorsa järjestelytoimikunnan puheenjohtaja.

92/HB 1981.9: Järjestelyt etenivät, Olavi Hurri 7.1.1981 KS:lle, hänen vastaus tähän 11.1.1981. Ja lopuksi Hurrin laatima kooste eri asiakirjoista ja selostuksista juhlan toteutuksesta.

92/HB 1981.9: KU:n päätoimittaja Erkki Kauppila kommentoi juhlia 15.3.1981 ”Haamuista ei estettä”.

92/HB 1981.9: UM:n lehdistökatsaus Tukholmasta: Tor Högnäs oli DN:ssa kirjoittanut Pravdan kirjoittelusta 13.3.1981 Tanneria ja Jakobsonia vastaan.

92/HB 1981.9: UM, Moskova 16.3.1981, Hallamaa raportoi, että MID ei ollut kommentoinut sitä mitenkään, kysyi mitä piti vastata jos kysyttäisiin.

92/HB 1981.9: UM:n Pekka Korvenheimon muistio 19.3.1981 keskustelustaan NL:n vastaanotolla 18.3.1981 lehdistöasioita hoitava I suurlähetystösihteeri G.A. Isakovskin kanssa. Kyseli Tanner-juhlasta, oli vastannut että Tanner ”on kiinteästi Suomen historiaan

liittyvä valtiomies ja Suomessa hänen muistoaan ei voida sivuttaa”. Isakovksi antoi ymmärtää, ettei Tiedonantajan kirjoituksilla ollut ”välttämättä laajempaa pohjaa”.

92/HB 1981.9: Sorsan puhe 12.3.1981 Tanner-juhlassa hänen omilla korjauksillaan ja lisäyksillään.

92/HB 1981.9: Jukka Nevakiven suositukset siitä, mitä Sorsan Tanner-puheessa kannattaisi nostaa esiin. Ulkopoliitikassa ei kannattanut nostaa esiin muuta kuin ”yhteen tai kahteen yleisteemaan. Tällainen olisi T:n ideologinen asennoituminen Neuvostoliittoon”. Sota ja sodanjälkeinen aika piti välttää.

92/HB 1981.10: 16.11.2020

92/HB 1981.10: Sorsan muistiinpanot vasemmistijohtajien kokouksesta 23.3.1981 klo 18 Kesärannassa Koiviston kutsumina.

92/HB 1981.14

92/HB 1981.10: EL:n [Erkki Liikasen] laatima ”Vaalityön suuntaviivoja” 6.10.1981 presidenttivaaleja ajatellen. Kokoontuivat STS:ssa 15.10.1981 klo 16: Koivisto, Liikanen., Lipponen, Sorsa. **OBS:** Tarkkaan harkittu ja selvä suunnitelma.

92/HB 1981.10: Koiviston puhe Kekkosen luopuessa tasavallan presidentin tehtävien hoitamisesta 27.10.1981. **OBS:** siinä hän ei tietenkään puhunut sanaakaan UKK:n ”konsteista”: nosti esiin hänen kirjallisia lahjoja, sittemmin pyrkimystään kansallisen eheytykseen.

92/HB 1981.10: Nimetön muistio 22.1.1981 ”Presidenttipeliä” jossa kuvataan Sobolevin antama tuki Karjalaiselle, kuten myös idänkaupan suurten vuorineuvoksien tuki hänelle. Sorsan kansainvälistä arvostusta sitä vastoin vuorineuvokset pitivät huolestuttavana.

92/HB 1981.10: Matti Linnanahde 18.9.1981 KS:lle jossa hän on huolestunut siitä, ettei voida keskustella SDP:n kaksijakoisesta tilanteesta presidenttivaalin alla. Hän oli jo kirjoittanut Demaria varten jutun ”Presidenttiaisaa pitää puntaroida”, josta hän halusi ensin keskustella aisasta KS:n ja Kairamon kanssa. Oli närkästynyt siitä, ettei Sorsan asiantuntemusta ollenkaan otettu huomioon vaan oltiin puolueen oassa lehdistössä jo ”valittu” Koiviston ehdokkaaksi: ”Muidenkin kuin sosialidemokraattien tiedossa on se tosiasia, että SDP:ssä kansansuosio ja ulkopoliittinen kokemus eivät yhdy samassa henkilössä.” **OBS:** Sorsa kirjoittanut reunahuomautuksena ”keskusteltu Kairamon kanssa”.

92/HB 1981.10: Nimetön muistio 20.11.1981 ”Havaintoja presidenttipelistä” Jossa Vladimirovin aktiviteetti Karjalaisen puolesta vuorineuvoksien kesken oli huomattu. **OBS:** onko tämä yhtenevä kuvaus Vladimirovin muistelmien kanssa?

92/HB 1981.10: Puoluetoimiston päiväämätön viesti marraskuussa 1981 KS:lle hänen tultua kotiin ulkomaanmatkalta, jossa viitataan vastineeseen jonka olivat kirjottaneet KS:n puolesta Åbo Underrättelser-lehdessä julkaistun jutun vuoksi. Krister Ståhlberg oli 31.10.1981 oli

antanut ymmärtää, että Sorsa vedettäisiin esiin, kun Koivisto olisi hankkinut puolueella tarpeeksi ääniä: "Var och en förstår att en sådan gärning vore lumpen. Härtill skulle den med säkerhet leda till en politisk katastrof för partiet i riksdagsvalet år 1983". **OBS:** Hyvä pointti!

92/HB 1981.14

92/HB 1981.14: SNK:n pääsihteeri Risto Paananen joulukuussa 1981 Erkki Liikasille, jossa hän ilmoittaa, että Kari Suomalainen oli suostunut siihen että hänen Manu-hahmonsa käytettäisiin vaalikampanjassa: "Joskus kun käyttöoikeutta on kysytty olen vastannut ett lupaa en voi antaa, mutta jos joku plagioi niin en välitä perään kysyä, joten siitä vaan."

92/HB 1981.14: KS 4.12.1981 Ulf Sundqvistille, muistutti että oli jo kunnallisvaaleissa 1976 lyönyt vetoa siitä, että Koivistosta tulisi presidentti. Ulf myönsi vastauksessaan hävinneensä ja lähetti oheisen jotain "puheenaihetta". **OBS:** niin, mitä?!

92/HB 1981.14: Olavi J. Mattila 8.1.1982 KS:lle, jossa hän valittaa että hänen nimeään on "käytetty TP-vaaleja koskevaan julkilausumaan ilman, että olin antanut siihen suostumukseni". **OBS:** selittelyä, Mattila ymmärsi siinä vaiheessa, että tämä koituisi hänen uralleen vahingoksi. Aika moni muu joutui myös pois vaalien jälkeen: Karjalainen, Perttunen ja Mattila. Puhdistus!

92/HB 1981.14: Ohjeita Koivistolle hänen TV-haastattelua varten 10.1.1982. Siinä neuvotaan miten hänen pitäisi kuvata suhdettaan sosialismiin ja uskontoon. **OBS:** varmaan Sorsan kanssa laadittu, hänen reunahuomautuksensa "- ei käyttänyt".

92/HB 1981.15

92/HB 1981.15: Lehdistön presidenttikeskustelu alkoi melkein heti sen jälkeen, kun UKK:n sairausloma oli alkanut. Keskisuomalaisen linja oli korostuneen Koivisto-vastainen:

92/HB 1981.15: Erkki Laatikainen, Keskisuomalainen 20.9.1981: "SDP:n ehdokas on Sorsa?"

92/HB 1981.15: Kansan uutiset 19.9.1981: "Turhaa kuumentumista"

92/HB 1981.15: Tiedonantaja 18.9.1981: Toinen Honka-liitto valmisteilla"

92/HB 1981.15: Tiedonantaja 19.9.1981: "EVA työntymässä suurkapitalistia presidenttipeliin", "Suomenmaa kysyy: Miksi SKDL:ssa tuetaan Koivistoa"

92/HB 1981.15: Suomenmaa 18.9.1981: "Aarne Saarinen vastaa PM:lle"

92/HB 1981.15: Suomenmaa 17.9.1981: "Koiviston enemmistö koostuu Kekkosen perinteisistä vastustajista", Kekkosen linja ja Kekkosen enemmistö"

92/HB 1981.15: Pohjanmaan Kansa (ei päivämäärää, demarilehti): "Lähtölaukaus puolueuueuvostossa: Mauno Koivisto on ylivoimainen ehdokas", kuvateksti: "Koivisto on meidän ainoa ehdokas, vakuuttaa Sorsa"

92/HB 1981.15: HS 3.1.1982: "Kansansuosikin kujanjuoksu: Mauno Koivisto etenee kohti presidentin linnaa voihkien vaatimuksille, joiden mukaan hänen on tunnustettava olevansa sosialisti". **OBS:** siksikö Koivistolle ehdotettiin, että ottaisi sopivasti kantaa sosialistisyytöksille TV-haastattelussa. Vähän kun uskovaisen ongelma (joka Koivisto myös oli): miten kieltää vakaumuksensa tulematta leimatuksi Pietariksi hiilivalkealla!

92/HB 1981.15: Paavo Lipposen haastattelu Uudessa Suomessa 2.6.1981, jossa hän kuvaa toimintansa SDP:n ideologisena portinvartijana ja muistuttaa siitä, että ”Kommunismi on heikkenemässä”.

92/HB 1981.15: Taisto Sinisalon haastattelu Suomenmaassa 3.10.1981. Kysyttiin Sorsan roolista presidenttipelissä. Sinisalo myönsi että Sorsalla oli enemmän ulkopoliittisia näyttöjä kuin Koivistolla. Haastatteli kysyi olennaisen kysymyksen: ”Lisäisikö Koiviston valinta presidentiksi Sorsan valtaa tässä maassa?” Sinisalo myönsi että saattoi.

92/HB 1981.15: Koiviston haastattelu ME-lehdessä 11.11.1981: ”Mauno Koiviston ulkopoliittinen profiili”, jossa hän aika avoimesti kuvasi poliittista uraansa, vaikutti myöntänyt, että Nordek-haaksirikko olisi pilannut hänen suhteita UKK:hon.

92/HB 1981.15: Pravda 20.11.1981: ”Tärkeä valinta”, joka päättyi toteamukseen, ettei Kepu ollut vielä ehdokasvalintansa tehnyt: ”Kaikki Suomen kansan todelliset ystävät haluavat uskoa, että valinta kallistuu Kekkosen työn jatkamisen eduksi” (= Karjalainen!).

92/HB 1981.15: Flashback, *Nuorin Siivin* 6/1967: ”Kekkonen 1968, Koivisto 1974”, ”Mauno Koivisto on nuorehko, kaikilla tahoilla arvostettu henkilö, joka sopii jatkamaan Urho Kekkosen tuloksellista työtä ensimmäisen vasemmistolaisena presidenttinä.”

92/HB 1981.15: Jorma Cantellin terävä juttu Avussa 10.4.1981: ”Koivisto ja UKK napit vastakkain? Presidenttipelissä nyt kovat piipussa!” OBS: Aika osuvia kommentteja tilanteesta ja Sorsan roolista tässä pelissä. Sorsan ansiot lähinnä kansainvälisessä politiikassa: ”Hänen arvosteluun Koiviston hallituksen talous- ja varsinkin maatalouspolitiikan hoidossa ei sen vuoksi oteta oikein tosissaan edes oman väen piirissä.”

92/HB 1981.16

92/HB 1981.16: Pentti Väänäsen muistio Sorsan tapaamisesta Brezhnevin, Shaposhnikovin ja Smirnovin kanssa 3.2.1982 ”välittömästi sen jälkeen, kun pääsihteeri Brezhnev oli ottanut vastaan Sorsan johtaman SI:n aseidenriisuntaneuvoston edustajat Kremlissä. Keskustelivat Koiviston valtiovierailusta NL:n ja Suomen tulevasta hallituksesta. Sorsa ilmoitti, että pääministeriksi nousisi keskustalainen: ”Henkilön löytäminen on heille kuitenkin vaikeaa”. **OBS:** Siis ei missään tapauksessa Väyrynen?!

92/HB 1981.16: Pentti Väänäsen salainen muistio SDP:n ja NKP:n edustajien tapaamisesta Villa Larsvikissa 23.10.1981, jossa mukana Shaposhnikov, Smirnov ja Vladimirov sekä Kossov.

92/HB 1981.16: Keskustelivat avoimesti SI:n asioista, Sorsa korosti SI:n aseidenriisuntaneuvoston yhtenäisyyttä (mikä ei pitänyt paikkaansa), tulevia neuvotteluja WDC:ssa ja Moskovassa. Neukut osoittivat olevansa varautuneita suhteessaan Koivistoon, hänestä vain hämärä kuva. **OBS:** tämä on hyvin tärkeä asiakirja. Miksi Vladimirovin Koivisto-yhteys ei näyttänyt vaikuttavan ollenkaan asiaan?! Muistio jaettiin myös Koivistolle.

92/HB 1981.16: Kohta tämän jälkeen, 10.11.1981 Valentin Kossov [VK] keskusteli jonkun demarivaikuttajan kanssa presidenttipelistä ja ”sanoi pelkäävänsä, että Sorsa joutuisi sivuun ja varjoon, ehkä nimitettäisiin jonnekin pois, jos Koivistosta tulee presidentti”. Nimetön

muistion laatija [ei Väänänen, kuka?] korosti että päinvastoin Koivisto tulisi vastedes olemaan vielä enemmän riippuvainen SDP:n tuesta. ”...myönsi sukellusvenejupakan täydelliseksi munaukseksi, ei kiistänyt mitään, heitti huulen...”

92/HB 1982.5

92/HB 1982.5: Kai Kaliman muistio 9.2.1982 ”SDP ja Valtiosääntöuudistus presidenttivaalien jälkeen”, jossa hän esitti eri vaihtoehtoja ja kolmanneksi vaihtoehdoksi esitti mallin, joka toteutui, eli että kun siirryttäisiin suoraan kansanvaaliin presidentiltä vietäisiin myös oikeus hajottaa eduskunta ja samalla korostettaisiin hallituksen ja eduskunnan valtaoikeuksia. Muistion jälkeen Kaliman henkilökohtainen viesti KS:lle, eli KS luki todennäköisesti muistion.

92/HB 1982.5: Puoluetoimiston taustamuistio 12.10.1982: ”Muistio tasavallan presidentin vaalitavasta puolueäänestyksen vaihtoehtojen valossa”, eli tästä aiottiin keskustella puolueäänestyksen perusteella. **OBS:** Lähtökohtana varmaan Kaliman muistio 9.2.1982.

92/HB 1982.5: Puoluetoimikunnan viikkomuistio 11.2.1982, jossa esitettiin kolme vaihtoehtoa tulevan hallituksen kokoonpanolle: 1) Kepulle pääministeri, SDP:lle ulkoministeri, 2) SDP:lle pääministeri, ulkoministeriksi virkamies, 3) RKP:lle pääministeri, SDP:lle ulkoministeri, kepulle 2 superministeriä: ”Kaikki edellä esitetyt vaihtoehdot Kepu n torjunut”. **OBS:** Väyrynen pois! Mitä sanoo puoluetoimikunnan ptk?

92/HB 1982.5: Kaarlo Pitsingin erottaminen 1982: Puoluetoimikunnan kirje hänelle 19.8.1982 ja Pitsingin kaksi kirjettä SDP:n puoluetoimikunnalle 2.9.1982 jossa hän vaati selitystä sille, että SDP:n ministerit olivat tukeneet hänen erottamista. Hän vaati, että asia tulisi puoluepuolesta käsittelemään. Sorsa oli Pitsingin mukaan yksityisesti esittänyt ulkopoliittisia syitä.

92/HB 1982.5: Puoluetoimikunnan tiedote puoluepuolesta 30.12.1982, jossa todetaan, että se ei hyväksynyt ajatusta hallituksen eroamisesta vaan päätti ehdottaa, että SKDL:n eroavat ministeripaikat täytettäisiin demareilla. **OBS:** ei tainnut tapahtua, oli osa kommunistien vaalikuumea.

92/HB 1982.5: Muistio ”Periaateohjelmatoimikunnan kokouksesta 13.10.1982”, jossa demarivaikuttajat ja älyköt sankoin joukoin pohtivat mitä tehdä tilanteessa jossa puolueen vaikutusvalta ei näyttänyt kasvavan, niin, vaikkei näin ikävästi asia ilmaistu. Lipponen, Kairamo ja Sorsan realistiset, ”uusliberaalit” tulevaisuuden näkymät. Sorsa: ”Kansainvälistyminen ollut voimistuva ilmiö, mutta suhtautuminen siihen vaihdellut.” ...

92/HB 1982.5: ”Tästä syystä kansallisen talouspolitiikan toimet käyvät tehottomammaksi tai valuvat pois”. ”Kairamo kuvasi joukkotiedotuksessa 30 vuoden aikana tapahtunutta muutosta, joka jättää työväenliikkeelle entistä vähemmän tilaa ihmisten pään täyttymisessä.”

92/HB 1982.5: Sorsa piti puheen Myllypuron Sosialidemokraatit ry:n syystapahtumassa 2.11.1982, jossa hän myös puhui lyhyesti periaateohjelmatoimikunnan tavoitteista: ”Mihin suuntaan yk:n on lähdeittävä”... ”Lisääkö kaikkea sitä, jota jo on, vai jotain uutta?”... ”Sdia itsessään rauhanliikettä”.

92/1982.5

92/HB 1982.5: Sama tematiikka, tai oikeastaan sen lähtölaukaus oli Sorsan Ylöjärvellä 2.9.1982 pitämä puhe ”Periaateohjelman uudistaminen”, jossa hän hienolla tavalla tiivistä puoleen ideologisen historian ja tulevaisuuden näkymät. Bernsteinilaisuus antoi liikkuvuutta ja esti sitoutumista sellaisiin ”totuuksiin” ... ”joista juotuisimme joskus katkerastikin luopumaan, niin kuin esimerkiksi kommunistit tätä nykyä”.

92/HB 1982.5: Stig H. Hästö 3.2.1982 KS:lle jossa hän valitti demaripiirien ärtymystä teollisuuspiirejä kohtaan heidän tukieissa toista ehdokasta kuin Koivistoa ja ehdotti sovintoa. KS:n reunahuomio: ”Soitin 5.2. Hästölle ja sovin ”asioiden halki puhumisesta” hänen palattuaan matkalta”.

92/HB 1982.5: Lipponen 11.2.1982 Sorsalle, jossa ilmenee, että Koivisto oli Väyrysellä tarjonnut pääministerin paikkaa ”sovinnon ja tasapainotuksen” eleenä. Väyrynen ei olisi pääministerinä pystynyt järjestämään ”mitään erikoista hankaluutta” ulkopoliitikassa. UM:n voisi ajatella antaa jollekin ei-Väyrysellä kepualaiselle tai rkp:lle. SDP:n tulisi joka tapauksessa ottaa pääministerin paikka. **OBS:** onko Väyrysen kieltäytyminen pääministerin paikasta ollut tiedossa aikaisemmin?

92/HB 1982.5: Pekka Martin 11.10.1982 KS:lle, jossa hän kiittelee Sorsan vapaata esiintymistä televisiossa mutta varoitti häntä puhumasta liian hitaasti ja opettajamaisesti. Ennusti että Sorsalla oli edessä vielä seuraavaa 15 vuotta pääministerinä ja maan johtajana kuten P-A. Hansson, Erlander tai Kreisky.

92/HB 1982.5: Lauri Sivosen esitys 21.9.1981 Demari-lehden muuttamisesta viikkojulkaisuksi sekä taloudellisista että imagosyistä. **OBS:** demareitten toiminnan strateginen painopiste alkoi muuttua, kun he olivat valloittamassa presidenttilinnan.

92/1982.5

92/HB 1982.5: Aarne Saarisen kuvaus 14.1.1982 (välikäden kautta) Moskovan matkastaan juuri ennen valitsijamiesvaaleja, jossa Shaposhnikov ym. olivat kysyneet häneltä, ketä enemmistöläiset aikoivat äänestää. Koivistoa Saarinen oli vastannut, mikä pidettiin oikeana vastauksena.

92/HB 1983.5

92/HB 1983.5: Sorsan vaalimainos 1983: ”Sillanrakentaja”, valokuva otettu Pitkällä Sillalla...

92/HB 1983.5: Puoluetoimikunnan viikkomuistio 23.3.1983 jossa todetaan että ”SDP oli eduskuntavaalien voittaja”.

92/HB 1983.5: Suomen Sosialidemokraatissa 18.11.1982 Bo Ahlfors & Seppo Lindblom ”On aika rikkoa hiljaisuus”. Ehdottivat että oltaisiin selvemmin sosialismin puolestapuhujia ja

tuettaisiin näkyvämmiin valtionjohtoista yritystoimintaa: ”Valco-pyykkiä pestessä heitettiin pesuvesi lapsen mukana.” **OBS:** nousevan uusliberalismin aavistamista.

92/HB 1983.5: Maunu Ihalaisen muistio SDP:n puoluetalon rakentamisesta 16.4.1983. Siinä kuvataan sekä rakennusvaiheita että jälkipuintia julkisuudessa. **OBS:** kyse oli ilmeisesti Hakalle hoidettu urakka.

92/HB 1982.7

92/HB 1982.7: Pentti Väänäsen raportti 21.6.1982 ”Kalevi Sorsa otti vastaan Richard Perlen”. Siinä Perle suorapuheisesti kritisoi NL:n varustelua ja tiivistä USA:n näkemystä näin (s. 3): ”Ydinaseiden ensikäytön mahdollisuuden Perle totesi olevan Yhdysvalloille tärkeämpää kuin Neuvostoliitolle. Neuvostoliiton keskeisenä doktriinina on usko massiivisuuteen. Ydinaseiden ensikäytön mahdollisuus heikentää mahdollisuutta käyttää massiivista ylivoimaa. Ajatus Ydinaseen ensikäytön kiellosta rohkaisee näin heidän strategiaansa ja vähentää ydinpelotetta.” **OBS:** varmaan hyvä muistutus Sorsalle.

92/HB 1982.7: Lipponen 1.11.1982 KS. Kreisky pyysi KS:ta lähettämään hänelle henkilökohtaisen kirjeen ”vaikutelmasta, jonka sait Andropovista. Kreisky pyysi Sorsaa myös vaikuttamaan Mitterandiin kokouksen järjestämiseen Pariisissa ja kommentoi kriittisesti Lipposelle SPD:n linjauksia.

92/HB 1982.7: Sorsa laati tällaisen kirjeen Kreiskylle 25.11.1982 ja lähetti saman sisältöiset kirjeet myös Willy Brandtille ja Olof Palmelle. Kreiskyn ja Palmen kirjeisiin hän lisäsi myös muita Suomen puolueettomuutta ja talouspolitiikkaa koskevia kommentteja ruotsiksi! **OBS:** Kysymys kuuluu, oliko Koivistolla ollenkaan tällaisia suhteita presidenttikautensa aikana, no, kyllä varmaan vähitellen.

92/HB 1982.7: JK:n (Jaakko Kalelan?) muistio tuosta keskustelusta Andropovin kanssa 26.10.1982 Moskovassa. Valokuvasin ensimmäisen sivun ja sivun pituisen tiivistelmän A:n pitkästä puheenvuorosta.

92/HB 1982.7: Pentti Väänänen 15.3.1982 KS:lle. Bernt Carlsson oli soittanut hänelle ja valittanut että Marianne Laxén oli kuulemma arvostellut häntä, mikä vahingoittaisi SDP:a eikä olisi sallittua SI:n piirissä. Väänänen: ”Totesin, että en tiedä mitään Mannen mahdollisista puheista, mutta Moskovan matkan valmistelujen yhteydessä tapahtui asioita, joita pidimme erittäin epämiellyttävinä.” **OBS:** tästä maininta Väänäsen muistelmissa.

92/HB 1982.7: Raimo Väyrysen 24.2.1982 KS:lle, jossa hän raportoi osallistumisestaan Palmen komission kokouksesta New Yorkissa. Kuvaakin myös USA:n ulkopolitiikan käymistilaa, kilpailu Weinbergerin ja Haigin välillä. **OBS:** en valokuvannut kirjeessä mainittua artikkelia.

92/HB 1982.7: ”Riitta”(kuka?) Yhdysvalloissa lähetti 15.11.1982 KS:lle pilakuvan Reaganin maailmankuvasta: ”Ulkoministerinohittaen pyydän saada lähettää raportin siitä miltä maailma täältäpäin näyttää. Lie kuitenkin paras olla julkisesti siteeraamatta...”

92/HB 1982.7: Lionel Jospinin ranskankielinen kirje 22.12.1982 KS:lle joka koski Kreiskyn haluamaa kokousta Pariisissa tammikuussa 1983.

92/HB 1983.6

92/HB 1983.6: KS Lauri Sivoselle ja hänen vastauksensa 7.11.1982 koskien Aarno Laitisen kirjoittamaa juttua, jota oli lainattu ilmeisesti jossain demarilehdessä. Sorsa kysyi: "Vaatiiko lehtimiesetiikka, että on ehdottomasti nuoltava myrkyttäjänsä kättä." ... "Muistanet kai, että mies oli lahjonut /höpsäyttänyt Mirja Vakkilaisen vakoilemaan minua ja ystäviäni". Sivonen vastasi rauhallisesti.

92/HB 1983.6: Sivonen ilmeisesti Lontoosta 10.11.1983 Sorsalle Ilkka Pastisen kommentaista valtiojohdon ulkopoliittisista kyvyistä: "... heidän [Koivisto, Väyrynen, Sorsa] vaikutuksensa on negatiivisessa suhteessa asiantuntemukseen (lue: MK:lla vahvin asema, vähiten tietoja, jne ...)." Pastinen kommentoi myös kriittisesti Koiviston löyhiä suhteita UM:n ja ihmetteli "ettei SS 20-ohjuksiin ole kiinnitetty huomiota".

92/HB 1983.7

92/HB 1983.7: Anker Jörgensen 14.1.1983 KS:lle, valittaa että KS väitettiin sanoneen että Tanska jarrutti pohjoismaista yhteistyötä, ei pitänyt paikkansa, halusi saada asiaan: "Jag håber at höre fra dig."

92/HB 1983.7: Eero Tuomainen 19.1.1983 KS:lle josta ilmenee, että tanskalainen toimittaja oli selvästi vääntänyt Tuomaisen kannanottoa haluamansa suuntaan.

92/HB 1983.7: Juri Andropov lähetti länsieurooppalaisille demarijohtajille kirjeen syyskuussa 1983 (ei päivämäärää), jonka sisältö oli samanlainen. NL varoitti heitä siitä, USA:n päätös edetä ohjusasiassa oli hyvin vaarallinen ja hän pyysi heiltä neuvoja asian ratkaisemiseen. Willy Brandtille suunnattu kirjettä en valokuvannut, Sorsalle valokuvasin.

92/HB 1983.7: SDP vastasi kirjeeseen (luonnos 24.9.1983) positiivisen ympäripyöreästi, korostettiin YYA:n, ETYK:in ja IS:n merkitystä. **OBS:** tässä asiassa Suomi ei ottanut millään tavoin kantaa itse asiaan, eli siihen että NATO näki, että NL:lla oli selvä yliote asejoukkojen ym. suhteen, mikä vaati NATO:lta kykyä vastata nopeasti ydinaseilla.

92/HB 1983.7: Willy Brandt lähetti vastauksensa Andropoville 22.9.1983 myös Sorsalle 26.9.1983, mikä osoittaa heidän olleen läheisessä yhteydessä myös tässä asiassa IS:n kautta.

92/HB 1983.7: Bettino Craxi 18.2.1983 KS:lle, pyysi häntä vaikuttamaan neuvostojohtoon, jotta dissidentti Anatoliy Sharanskiy voitaisiin vapauttaa vankeudestaan. **OBS:** Väänänen mainitsee asiasta muistelmissaan Sorsa jossain myös.

92/HB 1984.6

92/HB 1984.6: Puoluetoimikunnan viikkomuistio 14.6.1984, jossa korostetaan, että uusi hallitus oli aloittanut toimintansa hyvässä hengessä. Käynnissä oleva

periaateohjelmakeskustelu kuvattiin laajaksi ja korkeatasoiseksi. SDP:n kannatus näytti valuvan vihreille mielipidemittauksien mukaisesti varsinkin suurissa kaupungeissa: ”Vihreiden teemat ovat yleensä konkreettisia ja pieniä, lähellä ihmisiä olevia asioita.

92/HB 1984.6: Puoluetoimikunnan viikkomuistio 13.9.1984 jossa kuvataan puoluetoimikunnan keskusteluja Ylen pääjohtaja Kiurun kanssa 12.9.1984, joka oli ollut ”vilkas ja osin kärkevä”. Olivat olleet tyytymättömiä ajankohtaisohjelmien objektiivisuudesta, toimittajat näyttivät ”omaksuneen opposition roolin”. OBS: taustalla aivan ilmeisesti ”infokratia” ja Salménin verbaaliset mukiloinnit.

92/HB 1984.6: ”Luonnostelua pääministerille eduskuntaryhmän kokoukseen 9.2.1984.” Rehellisiä analyyseja poliittisesta dynamiikasta. Kokoomus haki yhteistyötä, muttei sekaantunut Kepun ja RKP:n yhteistyöjulistukseen. Kepusta: ”siltä puuttuu uskottavuutta puolueen harjoittaman ahtaan etupolitiikan vuoksi”... ”SKP:n ja SKDL:n tilanne on murheellinen.” **OBS:** nämä mielipiteet ainakin Sorsan hyväksymiä, ehkä jopa hänen sanelemat.

92/HB 1984.6: Pentti Sillantauksen muistio lähetetty KS:lle 5.7.1984. Siinä hän hahmottaa jo hallituskoalitiota SDP:n ja kokoomuksen välillä. Edustivat molemmat palkansaajia ja kun demarit ”lisäävät yrittämisen, ahkeruuden ja osaavuuden – omistamisenkin – yhteiskunnallista hyväksymistä, tulevat he yhä enemmän ”porvarillisen” ajattelun alueelle.” **OBS:** tämä viesti meni siis suoraan Sorsaan, joka ei katkaissut suhteitaan Sillantaukseen, päinvastoin!

92/HB 1984.7

92/HB 1984.7: Ote Sorsan puheesta Lahden puoluekokouksessa 10.6.1984, jossa käytti sanaa ”infokratia”. Ja HS:n kriittinen kommentti ”Tieto ja tuska” 12.6.1984.

92/HB 1984.7: Periaatetoimikunnan työskentely alkoi syksyllä 1984, sen työsuunnitelma vuosille 1984–1987.

92/HB 1984.7: Pentti Puoskarin esityslista toimikunnan ensimmäiselle kokoukselle 4.10.1984 ja ehdotuksia ”alkuvaiheen selvittelytyön teemoiksi”.

92/HB 1984.8

92/HB 1984.8: M. Mansikka 26.1.1984 KS:lle kirjoitti KS:n tulevasta vaalityöstä: ”...uudet helsinkiläiset SDP:n kansanedustajat ovat pitkällä tähtäimellä levittämässä omia pyydyksiään.”. Lisäksi hän kysyi, minne Sorsa toivoi, että Veikko Puskalan arkisto sijoitettaisiin. **OBS:** näin ollen Sorsa piti tätä aineistoa tärkeänä, eikä minään puppuna. Tai sitten hän halusi saada sen piilotettua. Sorsa vastasi 27.1.1984. Onkohan se kirje jossain?

92/HB 1984.8: Pekka Martin 14.9.1984 KS:lle kirjekortti, jossa hän kritisoi Jermu Lainetta, joka oli jatkanut Uudessa Suomessa ”valtioyhtiöiden pörssiin menemisen suosittelemista”. Tämä soti SDP:n kantaa vastaan. **OBS:** tämä oli osa uusliberaalisena kehityksenä kuvattu asia...

92/HB 1984.8: "Yleisradio: Puolueiden kesken sovittiin 7.2.1984 seuraavasta" ja sitten lista johtajapaikkojen jaosta. SDP säilytti pääjohtajapaikan.

92/HB 1984.8: Lauri Sivonen 28.5.1984 KS:lle ja Erkki Liikasele. Kysymys koski Sakari Kiurun tulevaisuutta Ylessä, eivät ilmeisesti olleet häneen tyytyväisiä: "Kiuru nähdään hieman lepsuna ja sinisilmäisenä". Oli ehdottanut hänelle vapaaehtoista lähtöä, tämä oli vastannut, että lähtöä helpottaisi, "jos sitä pehmentäisi joku ulkomaanhomma". **OBS:** kirjeessä muitakin paljastavia näkökantoja Ylestä ja sen vallankäytöstä.

92/HB 1984.8: Sakari Kiurun puheenvuoro kokouksessaan SDP:n puoluetuimikunnan kanssa 12.9.1984, jossa asioista kiisteltiin. Mainitsi Leif Salménin kriittisen puheenvuoron Sanomalehtimies-lehdessä. Totesi että "aika olisi nyt kriittiselle journalismille otollinen".

92/HB 1984.8: Reijo Ollikaisen laatima Sorsaa ylistävä henkilökuva 1984: "Valtiomies metsästää suurriistaa, poliitikot jäniksiä".

92/HB 1984.8: Marianne Laxén 12.6.1984 KS:lle ystävälliseen sävyyn: "Kalevi, naisliiton paras ystävä". Pyysi KS:ta tukemaan heidän projektiaan.

92/HB 1984.8: Aimo Kairamon otteita puoluetuimikunnan poliittisista keskusteluista kevättalvella 1972 ja keuhällä 1975. **OBS:** hyvä pohja omille tutkimuksille.

92/HB 1984.8: K-A. Fagerholmin hautajaiset 2.6.1984: Ohjelma, josta selviää, että KS piti muistopuheen.

92/HB 1984.9: ei kiinnostavaa 23.11.2020

92/HB 1984.10

92/HB 1984.10: Lauri Sivonen 22.6.1984 KS:lle ja Erkki Liikasele keskustelustaan Stefan Smirnovin kanssa Moskovassa lehtimiesvaltuuskunnan vierailun aikana. SS arvosti SDP:tä siitä, "ettei se vuoda". Puolue yhtenäinen toisin kuin SKP ja Kepu. Kertoi työnjaosta Suomen suhteen NKP:ssä. Kritisoi Tanner-patsashanketta. Varoitti NL tulisi puuttumaan: "Meidän olisi pakko paljastaa, että VT oli santarmilaitoksen kätyri (Koltsak-papereista on löytynyt nuoren Tannerin sitoumus. Se löytyi 60/70-lukujen vaihteessa, tutkija ei ymmärtänyt sen merkitystä, mutta kertoi edelleen ja siten se tuli tietoomme. Kuusinen oli loppuun saakka varma, että näin oli asia, mutta hänelläkään ei ollut todisteita)." Smirnov aikoi muutoin julkaista juttu omalla nimellä. **OBS:** löytyisikö Ohranan arkistossa Suomessa?

92/HB 1984.10: "Muistio puheenjohtaja Kalevi Sorsan ja NKP:n edustajien keskustelusta Moskovassa 26.9.1984. Shaposnikov, Vladimirov, Smirnov läsnä. Neukat kritisoivat SKP:tä, korosti SDP:n suhteiden kehittyvän suotuisasti. **OBS:** Luonnollinen kehitys kun SKP menetti merkitystä, SPD otti sen aseman puoluepolitiikassa. Tästä muodostui sitten myös ongelma...

92/HB 1985.6

92/HB 1985.6: Puoluetoimikunnan viikkomuistio kokouksistaan 27-28.2.1985. Erkki Liikasen analyysi SDP:n haasteista: tappio kunnallisvaaleissa 1984 ja jopa puoluekannattajien käsitys siitä, että SDP:llä oli saanut liikaa valtaa.

92/HB 1985.6: Puoluetoimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 12.9.1985, jossa oltiin ”vakavin äänensävyin käsitelty Lievetuoreen sellutehtaan lopettamista. Miksi oli syytetty vain valtiovaltaa eikä muita omistajia ja päävelkojaa KOP:ia? Verrattiin Valcoon, joka lopetettiin vain kahden vuoden jälkeen, kun ei päästy voiton puolelle. **OBS:** jälleen keskustelua valtiojohtoisen yritystoiminnan toimivuudesta.

92/HB 1985.6: J-P. Roos 20.12.1984 KS:lle (joka vastasi 8.1.1985) koskien KS:n juttua HBL:ssä. Suositteli Bourdieuta KS:lle, koska ”kirjoituksesi heijastavat pitkäaikaisen pääministerin ärtymystä siitä, että joudut yhä enemmän pelaamaan toimittajien pelisääntöjen mukaan”. ... ”Ja tämän ärtymyksen ilmaiset tavalla, joka taas meille intellektuelleille kertoo varsin huomattavista aukoista yleissivistyksessäsi.”

92/HB 1985.7: ei mitään kiinnostavaa 23.11.2020

92/HB 1985.8

92/HB 1985.8: Erkki Liikanen 20.12.1985 KS:lle koskien Jermu Laineen parista harkitsemattomasta lausunnosta, joita Hesari ja Tiedonantaja oli levittänyt. Liikanen ”harvinaisen syvästi loukkaantunut” Sorsalle tämän ärjähtelystä tässä asiassa. **OBS:** Olisiko koskenut Martin kritisoimaa valtioyhtiöiden pörssille menosta?

92/HB 1985.8: Koiviston suuttuminen YLE:lle kevättalvella 1985 johti SDP:n sisäisiin pohdintoihin miten syntyneitä luottamuspulaa Koiviston ja Ylen välillä saataisiin vaimennettua. Ongelma oli syntynyt jo 10 kuukautta aikaisemmin. **OBS:** missä määrin tämä sivusi tai sisälsi myös Sorsan kiistaa tiedotusvälineiden kanssa? Taustalla aivan selvästi itsesensuurin rapistuminen ja valtionjohdon ärtymys tästä, sillä se vaikutti myös sen julkiseen imagoon.

92/HB 1985.8: Lauri Sivonen 12.4.1985 KS:lle jossa he suunnittelevat Kiurun siirtämistä sivuun. Arne Wessbergistä pääjohtaja, mutta joutuisi näyttämään ”mihin pystyy; tai ulos”.

92/HB 1985.8: Pertti Hämäläinen Lahdesta lähetti 1985 Sorsalle uudestaan jo 20.2.1978 kirjoittama kirje SDP:n puoluejohdolle, jossa hän varoitti Paavo Väyrysestä tulevana Kekkosenä. Silloin 1978 hän kirjoitti: ”Mutta jos edelleenkin haluamme saavuttaa tavoitteitamme, on meidän todella kamppailtava presidentinvirasta”. **OBS:** kiinnostavaa ja merkityksellistä että KS oli säästänyt tämän kirjeen. Kysy Ireneltä, mitkä kirjeet KS päätti säästää?

92/HB 1985.9

92/HB 1985.9: Unto Niemi antoi helmikuussa 1985 haastattelun Antti Blåfieldille ja Pekka Vuoristolle, joka keräsivät aineistoa Sorsaa-kirjaansa varten. Vuoristo lähetti Niemelle

5.3.1985 puhtaaksi kirjoitetun version tuosta haastattelusta 25.2.1985 ja Niemi vastasi joillakin täsmennyksillä.

92/HB 1985.9: 1.4.1985 Niemi lähetti eteenpäin nämä dokumentit KS:lle ja 27.7.1985 Sorsa vastasi oman merkintänsä mukaan siihen. **OBS:** olisiko Blåfieldillä muita haastatteluja tallella?!

92/HB 1985.9: Muistio 21.8.1985 käydystä viisituntisesta keskustelusta Kesärannassa demarijohdon ja neukkujen (Shaposnikov, Smirnov, Karasov, Mareev) välillä. Ilmeisesti Väänäsen laatima. Totesi ettei he olleet ”lainkaan ihastuneita ja innostuneita uusista tuulista. Ainakaan he eivät olleet halukkaita propagoimaan niitä.” Shaposnikov ei ollut tyytyväinen SKP:n kehitykseen mutta kehui SI:n kehitystä vuodesta 1978 eteenpäin, eli silloin kun Sorsasta tuli avainhenkilö siinä.

92/HB 1985.9: Jorma Westerlund 30.9.1985 KS:lle, josta ilmenee, että Stefan Smirnov halusi saada SI:n kokouksen liittyvä aineisto: ”josta olitte hänen ja Shaposnikovin kanssa puhuneet. Totesi että Lauri Sivonen oli jo jättänyt Mareeville saman aineiston. Mainitsi tämän koska heillä saattoi olla muuta aineistoa, jota piti lähettää.

92/HB 1985.9: Islantilainen puoluetoveri Jon Baldvin Hasnnibalsson 6.3.1985 valitti, että Sorsa oli suuttunut siitä tämä oli käyttänyt suomettumiskäsitettä. KSD oli tästä syystä lähtenyt ennenaikaisesti kotiin Reykjavikista.

92/HB 1985.9: Egon Bahrin salaiseksi luokiteltu kirje KS:lle 16.11.1984 koskien eurooppalaista turvallisuuspolitiikka, jonka hän päätti sanoilla: ”Mitte der Bitte, dies als persönliche Information zu behandeln und hertzlichen Grüßen.” **OBS:** epäilivät KS vuotavan nämä tiedot muuten...

92/HB 1986.6

92/HB 1986.6: Päiväämätön muistio (todennäköisesti syksyllä 1986) ”SDP ja oikeisto eduskuntavaaleissa 1987”, jossa ehdotetaan profiilinnostoa suhteessa oikeistoon. Myönnettiin tämä saattaisi hankaloittaa hallitusneuvotteluja.

92/HB 1986.6: KS:n kommentit periaateohjelman luonnokseen puolueuuevostossa 12.3.1986. **OBS:** on todennäköisesti nähtävä Sorsan tärkeimmäksi puheenvuoroksi tässä prosessissa.

92/HB 1986.6: Puoluetoimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 5.6.1986 jossa todetaan, että SDP:sta oli kehittynyt NKP:n tärkeimmäksi ”keskustelukumppaniksi”. Myös luonnehdintoja SKP:stä.

92/HB 1986.6: Puoluetoimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 11.9.1986, jossa kuvattiin kriittisesti Väyrysen toimintaa, joka tulkittiin osaksi hänen presidenttipeliään: ”Nyt liikkeelle lähtenytä kepun idänkauppaoperaatiota pidettiin suunniteltuna: asiaa käsiteltiin kolme kertaa kepun pää-äänenkannattaja Suomenmaassa, viimeksi puheenjohtaja Väyrysen pitkän haastattelun muodossa. Puoluetoimikunta antoi asiasta lyhyen kannanoton, jossa Väyrysen

syytökset kuvattiin vääriksi ja vahingollisiksi. **OBS:** Idänkaupan ongelmat toisin sanoen koko ajan myös sisäpoliittinen asia. Liittyi siihen, että KS:sta oli tullut kauppakomitean puheenjohtajaksi.

92/HB 1986.6: Työryhmän luottamuksellinen väliraportti: "Kansanedustaja Kalevi Sorsan imago", jonka tehtävä oli varmistaa hänen uudelleenvaalintansa reilulla äänimäärällä, kuten myös tapahtui. **OBS:** monta paljastavaa yksityiskohtaa. Ja vaikka KS sai itse suuren äänimäärän hänen hahmonsa puolueen kärkinimenä oli ilmeisesti pönäkkä koska puolue menetti yli 100.000 ääntä 1987.

92/HB 1986.6

92/HB 1986.6: Jorma Westlundin laatima muistio 205.1986 "Vaalityö Kalevi Sorsan valitsemiseksi eduskuntaan 1986". Tämä tehtävä otettiin vakavasti, koska lopahduksiakin oli nähty kärkinimienkin kohdalla. Mainittiin KS:n vahvat puolet, suunniteltiin tilaisuuksia, tutustumia ja "läsnäoloja". **OBS:** hyvä aikakuva poliitikon haasteista ja demokratian reunaehdoista.

92/HB 1986.6: Apu-lehti tammikuussa 1986: "Poliitikkojen suosiopuntari tammikuussa -86". Sorsa toiseksi suosituin Koiviston jälkeen, eniten suosiota oli lisännyt naiset, Koivisto, Pekkala ja Sorsa.

92/HB 1986.6: Nimetön 25.9.1986 muistio (todennäköisesti Juhani Salminen, katso kommentit alla) "Eräitä poliittisia havaintoja: 1) Väyrysen kiire pelottaa kepuakin, 2) Väyrysen talouspolitiikan uusi suunta". Huhuja siitä, mitä Väyrynen olisi sanonut saunoessaan, mainitsi "pyrkivänsä eroon keskitetystä tulopolitiikasta liiast – ilmaisu PV:n – suunnitelmataloudesta ja ammattiyhdistysvaltaisuudesta", sosialidemokraattien "valtiojohtajuuden lopettaminen". **OBS:** kumpikaan tavoite ei onnistunut.

92/HB 1986.6: Sakari Kiuru 23.10.1986 KS:lle jossa hän viittaa heidän puhelinkeskusteluun, jossa vaalikeskustelujen liiallinen osanottajien määrä oli ongelma. Kiuru esitti eri vaihtoehtoja mutta viittasi oikeuskanslerin tulevaan kannanottoon (uusi OK Kortteen jälkeen), ja liitti Ylen ehdotuksen. **OBS:** SDP ymmärsi TV-keskustelujen ratkaisuvedon, yritti saada pienet pois ruudusta.

92/HB 1986.6: Periaateohjelmamuutoksen papereitten joukossa on KS:n käsin kirjoittamat muistiinpanot Juhana Vartiainen suorapuheisista kommentista. Kysyi esim. "Onko sosialismi-sana tarpeellinen"... "Reiluuden nimessä: sd. Tavoitteena vahva, hyvin toimivan kapitalismi – vahva kap., vahva valt, vahva ay-liike." **OBS:** Vartiainen on siis ollut johdonmukainen!

92/HB 1986.6: SDP:n puoluejohtamiston taustamuistio 14.3.1986: "Periaateohjelmaluonnoksen käsittely lehdistössä". Lisäksi valokuvasin demarilehden Pohjanmaan Kansan 20.2.1986 jutun "Vaikeaselkoinen – lisää terävyyttä", Savon Sanomien 13.2.1986 julkaistu "SDP uusi ohjelmaluonnos tunnustaa markkinavoimat", Keskisuomalainen 12.2.1986 "SDP:n uusi periaateohjelma tunnustaa markkinatalouden" ja HS:n kolme juttua 13.2.1986: "Sdp pyrkii ohjelmallaan kaikkien puolueeksi", "Sdp:n

toisinajattelijaa Bo Ahlfors arvio ohjelmaluonnoksesta: ”Koivu ja tähti -demokratiaa”, Sdp haluaa työntekijät omistajiksi yrityksiin”. **OBS:** periaateohjelman laatiminen ja sen vastaanotto kuvasi markkinatalouden nopeaa muutosta 1980-luvulla.

92/HB 1986.7

92/HB 1986.7: Lauri Sivonen 25.2.1986 K:lle koskien vaaliohjelmien muotoa, Korte ei hyväksynyt että pienet joutuisivat pois. Lisäksi Sivonen kirjoitti kysyneensä Kiurulta jatkokaudesta, tämä lupasi palata asiaan 18.4. KS:n kommentti viimeiseen: ”Ei järkevää”.

92/HB 1986.7: Lauri Sivonen 26.4.1986 K:lle koskien Kiurun jatkoa, kuvasi miten oli epäonnistunut samaan häntä lähtemään. **OBS:** taustalla varmaan sekä vaalikeskusteluasia, Salménin rooli ja demareitten ärtymys Ylen suhtautumisesta heidän asemaan yhteiskunnassa.

92/HB 1986.7: Allan Rosas 7.5.1986 KS:lle koskien uuden oikeuskanslerin valintaa. Oli keskustellut asiasta Taxellin kanssa. Oli ehdottanut demariehdokasta O. Heinosta, mutta siihen T ei nähnyt mahdollisuuksia. Ilmenee, että Rosas ja Sorsa olivat keskustelleet asiasta jo marraskuussa 1985. **OBS:** tavoitteena oli siis saada demari oikeuskansleriksi. Jorma Aalto valittiin kuten Taxell oli olettanut.

92/HB 1986.7: Ilmeisesti Juhani Salmisen (kutsukortti niitattu kirjeeseen, sama otsikko ja typologia kuin aikaisemmassa ”Eräitä poliittisia havaintoja”-dokumentissa) katsaus 17.6.1986 ”Eräitä poliittisia havaintoja: 1. Väyryselle muistutus Tehtaankadulta, 2. Kokoomus epäilee Väyrystä”. **OBS:** Väyrynen tarkkailussa, kuten kommunistit aikaisemmin Puskalan toimesta. Salminen entinen Akavan puheenjohtaja, ehkä demari, ilmeisesti Väyrysen ja kepulaisten lähimaastossa.

92/HB 1986.7: Jyrki Iivosen artikkeli ”State or Party? The Dilemmas of Relations between Soviet and Finnish Communist Parties”, joka hänen kirjeensä mukaan julkaistaisiin *Journal of Communist Studies* maaliskuussa 1986. **OBS:** Se mikä 1986 vielä nähtiin vahvuutena, Moskovan suosio, muuttui vuosina 1991-1993 ratkaisevaksi rasitteeksi Sorsalle.

92/HB 1986.8

92/HB 1986.8: ”Lenin ja Helsingin työväentalo – muutamia poimintoja TT 9.11.1986”, josta kiinnostavalla tavalla nousee esiin, kuinka Lenin oli kokenut tuon talon ja Helsingin.

92/HB 1986.8: Pekka Martin 16.1.1986 KS:lle, josta ilmenee että Martinilla oli hyvät yhteydet Tehtaankatuun. Kuvasi Ligatsovin tulevan vierailun valmisteluja ja referoi keskusteluaan Vladmirovin seuraajan kanssa (Karasov?), joka oli todennut että ”— Kokoomuksen ottaminen hallitukseen on mahdollista, jos nimenomaan Sinä olet aikanaan sillä kannalla. Heillä ei siinä tapauksessa tule olemaan huomauttamista. — K. Sorsa on arvostetuin kaikista suomalaisista poliitikoista. Kahdenkeskeisten asioitten lisäksi erityinen arvo työlläsi SI:ssä.” **OBS:** Todella tärkeä dokumentti, korostaa Sorsan olleen sekä punasinisen takana että ottaneen Kekkosen roolin itäsuhteissa.

92/HB 1986.8: Lauri Kanhas 3.11.1986 KS:lle koskien SDP:n ja NKP:n yhteisen kommunikean laatimista. Sapo (Shaposnikov) oli lähettänyt luonnoksen, jota oli muokattu SDP:n puolueoimistossa. Kangas toivoi että KS olisi korostanut heidän kokouksessaan 4.11 että kyse oli lähinnä ”suomennosteknisistä muutoksista”.

92/HB 1986.8: Muistio Shaposnikov-Sorsa kauppapoliittisesta neuvottelusta seuraavana aamuna, 4.11.1986 puolueoimistossa. Siinä käytiin käytännössä läpi se mistä voitiin päättää Ligatsovin vierailun aikana. Sapo: ”Kenellekään ei saa syntyä käsitystä, että L anoo lainaa tai asetetaan uhka kaupan sujumisesta”. Sapo kritisoi Jermu Lainetta, ilmeisesti siitä että hän oli ollut liian vaativa aikaisemmassa neuvotteluissa. Sorsa puolusti Lainetta, syytti HBL:n toimittajaa (Larserik Häggmania) hyökkäyksistä häntä kohtaan. OBS: Sorsa puolusti myös Suomen intressejä, kysyi, saattoiko olla niin ettei neuvostofirmoilla ”ole tarjontaa”.

92/HB 1987.8

92/HB 1987.8: SDP:n eduskuntaryhmän viikkomuistio 3.4.1987 hallitusneuvotteluista, josta voisi saada kuvan, että hallituksen kokoonpano oli vielä auki ja ryhmän päätettävissä. Joko ei todellakaan tiedetty mitä oli tapahtumassa tai sitten ei siitä haluttu ulkopuolisille kertoa. **OBS:** todennäköisesti oli kyseessä toinen näistä vaihtoehtoista.

92/HB 1987.8: Puolueoimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 19.3.1987, jossa synkisteltiin huonosta vaalimenestyksestä. Sekä kokoomus että SKP olivat työntyneet ideologisesti lähemmäs SDP:tä. Pidettiin selvänä, että vaalivoittajilla nyt vastuu uuden hallituksen kokoamisessa. **OBS:** no niin, sehän ei pitänyt paikkansa, Koiviston manuaalinen ohjaus oli käynnistynyt!

92/HB 1987.8: Puolueoimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 22.4.1987, jossa todettiin ett hallitusneuvottelut Harri Holkerin johdolla, etenivät ja että kokoomuksen asenne oli alun perin ollut jäykkä ”mutta on sitten pehmennyt”. Liitteenä neuvottelujen aikataulu 15.3–22.4. **OBS:** niin, koska Holkeri oli korvannut Suomisen ja tällä saataisiin sinipunahallitus aikaiseksi!

92/HB 1987.8: Puolueoimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 21.5.1987, jossa tuotin esiin kassakaappisopimuksen paljastus. Todettiin, että ”Sopimuksen julkitulo ei ole sosialidemokraattien kannalta ainakaan kielteistä.”

92/HB 1987.8: Puolueoimikunnan kokouksen ptk 11.6.1987, siinä maininta hyväksyttiin työvaliokunnan esityksen: ”lisäksi Kalevi Sorsa toivotettiin tervetulleeksi puolueoimikunnan kokouksiin senkin jälkeen, jos ministeriys päättyisi”. **OBS** tuon lainauksen oli Ulpu livari värjännyt värikynällä lähettänyt Sorsalle. Miksi, koska Sorsa jo siinä vaiheessa ilmoitti aikovansa erota?

92/HB 1987.9

92/HB 1987.9: Nimettömän demarin hallitusehdotus 21.3.1987, joka toteutui sinipunan suhteen. Samassa dokumentissa kaavailu Sorsan siirtymisestä PSP:n johtoon, eli Postipankin johtoon 1.3.1988. Lisäksi kaksi vaihtoehtoa siitä miten siirtymä PSP:n hoidettaisiin. Sorsasta pääjohtaja, hänen rinnalleen toimitusjohtaja. **OBS:** tämä saattoi olla syy, miksi Sorsa ilmoitti

eroavansa lähiaikoina ministeripaikaltaan ja miksi Ulpu livari lähetti KS:lle mainitun ptk-otteen 11.6.1987.

92/HB 1987.9: Paavo Lipponen 27.3.1987 KS:lle ja hänen vaalitulosanalyysinsä Turun Sanomissa joskus maaliskuun lopussa 1987. Siinä Lipponen kuvasi Väyrysen ja Sipposen pyrkimyksiä alistaa SDP ja SAK ”porvarilliselle ylivallalle”. **OBS:** tässä Lipponen jo avasi ovea sinipunalle, tuki SDP:n pyrkimystä hallitukseen.

92/HB 1987.9: Ilkka-Christian Björklund 29.4.1987 KS:lle jossa hän toteaa haikeana, että oli ollut SDP:stä poissa juuri Sorsan kaudella: ”Mutta vaikka olen ollut poissa ”Sorsan kauden (josta voin syyttää vain itseäni) voin sentään osaltani olla tekemässä työtä sen kauden henkisen perinnön pohjalta.”

92/HB 1987.10: ei mitään kiinnostavaa 25.11.2020

92/HB 1988.8

92/HB 1988.8: Puoluetoimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 19.5.1988, jossa kerrottiin Ulf Sundqvistin esittämästä raportista ”Suomi yhdentyvässä Länsi-Euroopassa – sopeutuja vai osallistujia?”. Varoivainen kommentti siihen: ”Todettiin, että raportti antaa suuntaa, kun SDP aikanaan laatii kannanoton.

92/HB 1988.8:”Ulkoasiainministeri Sorsan ulkopoliittinen katsaus SDP:n piirisihteereille 13.6.1988. **OBS:** antaa hyvän kokonaiskuvan Sorsan näkemyksistä viimeisenä vuonna ministerinä.

92/HB 1989.8

92/HB 1989.8: Ote puoluetoimikunnan pöytäkirjasta tai keskustelumuistiinpanoista 26.1.1989, jossa Ulpu livari kertoo Sorsan päättäneen erota ministeripaikastaan, jotta Paasio saisi paikan hallituksessa. Samalla hän mainitsee lopussa, että Sorsan suosio presidenttigalluopeissa on selvästi pienempi kuin porvarillisten ehdokkaiden. **OBS:** tässäkö vaiheessa jo ymmärrettiin, ettei Sorsa ollut vetävä nimi?

92/HB 1989.8: Puoluetoimikunnan viikkomuistio puolueen talouspoliittisesta seminaarista 15.3.1989, jossa Ulpu livari selvästi ennakoi kaikkia niitä ongelmia, joita pääomamarkkinoiden vapautuminen saattaisi synnyttää ei vähintään kuluttajien näkökulmasta. **OBS:** Tähän päälle tuli vielä itäviennin lopahdus...

92/HB 1989.8: Puoluetoimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 16.3.1989 jossa oli pohdittu mitä SKP:n ja SKDL:n muodonmuutos tulisi merkitä demareille. Koko itäblokin muutosprosessi oli myös huomion kohteen. **OBS:** juuri näitä keskustelumuistiinpanoja on syytä käydä läpi seikkaperäisesti.

92/HB 1989.8: Ilkka-Christian Björklundin tiedote 31.10.1989 ”Työväen kansainvälisyysfoorumi r.y:n johtokunnan jäsenille” jossa hän toteaa, että Sorsan ehdotus suuren ”Eurooppakokouksen järjestämiseksi” toteutuisi 5-7.9.1990 yhteistyössä muiden

vasemmistopuolueiden kanssa. **OBS:** nämä toiminnot varmaan osa SDP:n tavoitteita yhdistää vasemmistovoimat sen siipien alle.

92/HB 1989.8: Reino Paasilinna onnitteli 25.1.1989 KS:aa hänen siirrostaan ministeristä puhemieheksi: ”Ojensit myös puolueemme monia merkkihenkilöitä – syystä. Onnittelen laukauksesta. Osui useaan maaliin yhdellä kertaa!

92/HB 1989.8: Ulf Sundqvist onnitteli myös 25.1.1989 KS:a tästä vedosta ja esitti toivomuksen ”että vanha kontaktimme solmittaisiin uudelleen.” Hän nosti myös esiin tulevat presidenttivaalit ja ilmoitti olevansa valmis toimimaan Sorsan sparrauspartnerina. ”Mutta ennen muuta on kysymys vanhan ystävyssuhteen elvyttämisestä minun puolestani.” **OBS:** välirikko Valcon vuoksi?

92/HB 1989.8: Risto Laakkonen 14.5.1989 KS:lle ja Pertti Paasiolle, jossa hän pyrkii osoittamaan, ettei ollut Metalliliiton vaalien alla syksyllä 1975 julkitulleen valuuttasalakuljetuksen paljastuksen takana. Sorsa kirjoittanut lapun tähän lapun, jossa merkintä: ”Riitaannuttuaan Risto Laakkosen kanssa kertoi Tellervo Koivisto minulle aikanaan yksiselitteisesti, että ilmiantaja oli Risto Laakkonen. Tästä lienee merkintä hänen päiväkirjassa.” **OBS:** onkohan Koiviston päiväkirja tallella jossain?

92/HB 1989.8: Ulpu Iivari 19.9.1989 KS:lle vaalianalyysistä, jossa verrattiin johtavien potentiaalisten presidenttiehdokkaiden ominaisuuksia kansan mielestä ja mitä heiltä odotetaan. Sorsa sai monta korkeaa arvosanaa, mutta ei ollenkaan pidetty oikeudenmukaisena. **OBS:** niin, olihan oman puolueen etujen ajaminen ollut sen verran selvä, että Sorsaa ei pidetty rippumattomana.

92/HB 1989.8: Matti Linnanahde 21.11.1989 KS:lle kirje, jossa hän selittää miksi oli lähettänyt Uudelle Suomelle vastineen koskien hänen kantaansa, että puolueen puheenjohtajan pitäisi myös toimia ministerinä eikä sen presidenttiehdokas: ”Olen varma että 1979–1981 tuhrasimme sekä puolueen että Sinut.” **OBS:** toisin sanoen, Sorsan sisäpiiri näki, että Sorsan olisi sittenkin pitänyt jatkaa pääministerinä 1979 jotta hänet olisi tullut valituksi presidentiksi.

92/HB 1990.14

92/HB 1990.14: Sorsan johdolla suunniteltiin suurta Eruoopen vasemmistofoorumia Tampereella kesällä 1990, mutta tapahtuma jouduttiin perumaan nopeasti muuttuvien poliittisten olosuhteiden vuoksi. Jo sitä ennen Pentti Väänänen KS:lle puhelinkeskustelustaan Willy Brandtin avustajalle Klaus Lindenbergin kanssa 25.4.1990, jossa saatiin ilmoitus ”että SPD:n johto ei vaalien alla uskalla esiintyä PDS:n kanssa samalla foorumilla”. **OBS:** Sorsalla taas toinen agenda, saada sisäpoliittista uskottavuutta presidentinvaalia ajatellen.

92/HB 1990.14: 16.5.1990 Eurooppa-foorumin järjestelytoimikunta päätti ptk:nsa mukaan (§4) lykätä kokous. **OBS:** kysy Kari Tapiolalta tai Eero Heinäluomalta missä määrin foorumi oli osa Sorsan presidenttikampanjaa.

92/HB 1990.14: Lehdistöreaktiot 18.5.1990. HS: "Sdp siirsi vasemmistofoorumia epämääräiseen tulevaisuuteen", Demari: "Vasemmiston eurofoorumi perutetaan", US: "Vasemmistofoorumi siirtyy hamaan tulevaisuuteen". HBL: Vänsterforum lades på is".

92/HB 1991.11

92/HB 1991.11: Puoluetöimikunnan viikkomuistio kokouksestaan 7.11.1991, jossa todettiin, "että Kalevi Sorsa välityksellä syntyneen tulopoliittisen kokonaisratkaisun toteuttamisesta vallitsee edelleen epävarmuus. Jo yhden merkittävän teollisuusliiton irtaantuminen saattaa kaataa esityksen". **OBS:** kaatuihan se.

92/HB 1991.11: Muistio puolueuuevoston kokouksesta 30.11-1.12.1991 jossa uusi puheenjohtaja arvioi demareitten haasteisiin: "Hän katsoi SDP:n perimmäisten ongelmien liittyneen puolueen hallituspoliittiseen rooliin, profiiliin ja puutteelliseen reagoitakykyyn nopeasti muuttuvassa tilanteessa". Sundqvist kiirehti myös Suomen EY-hakemusta.

92/HB 1991.11: Matti Linnanahde 11.10.1991 KS:lle jossa hän kuvaa miten Pertti Paasio oli joutumassa yhä vaikeampaan tilanteeseen puheenjohtajana. Demari oli ilmeisesti alkanut kritisoimaan Paasiota: "Minusta Demari on tullut näyttäneeksi viestin, eräänlaisen koodin, jonka varassa ja ennen muuta oman väkemme suhtautuminen Perttiin on kehittynyt."

92/HB 1992.7

92/HB 1992.7: SDP:n taustamuistio 3.4.1992 "Suomi haki Euroopan yhteisön jäsenyyttä". SDP tuki päätöstä 18.3.1992: "Ennen presidentin päätöstä eduskunta keskusteli hallituksen EY-selonteosta ja äänesti hallituksen luottamuksesta".

92/HB 1992.7: HS 19.3.1992: "Pitkän tien alussa"

92/HB 1992.7: Ulf Sundqvist 21.5.1992 Koivistolle, jossa hän ilmoittaa, että SDP aikoi ilmoittaa lehdistölle, ettei se ennen syksyn kunnallisvaaleja aikonut pyytää Koivistolta kannanottoa, aikoiko hän asettua ehdokkaaksi 1994 presidenttivaalissa.

92/HB 1992.7: Liitteenä myös Sorsan kirje Sundqvistille 4.5.1992, josta ilmenee, että Sorsa oli sopinut tästä Koiviston kanssa. Viimeinen lause" Myöhemmin Uffe soitti, että Manu oli kieltänyt, jutun entuuden [?]." **OBS:** eli Koivisto ei halunnut, että SDP:n laatima ilmoitus julkaistaisiin? Sorsan intressissä taas oli että hänet valittaisiin presidenttiehdokkaaksi niin nopeasti kuin mahdollista. Olisiko aikaisempi ehdokasvalinta ollut Sorsalle onnekkaampi? Voi olla.

92/HB 1992.7: Matti Mansikka 30.9.1992 KS:lle jossa hän hahmottaa ehdokasvaalin etenemistä, toteaa että "esivaaliin joudutaan". **OBS:** Mansikan hahmo kiinnostava, Risto Reunan mukaan tämä oli Sorsan "agentti" puoluetöimistössä. Oliko niin, että hän osaltaan pilasi Sorsan kampanjan?

92/HB 1993.8

92/HB 1993.8: Muistio puoluetöimikunnan kokouksesta 11.2.1993 ("ei julkisuuteen") jossa Sundqvistin talousotku mainitaan lyhyesti ja todettiin, että puolueen johdon valinnan suorittaa puoluekokous. Samalla kritisoitiin rankasti istuvaa porvarihallitusta.

92/HB 1993.8: Antti Kalliomäki kokosi 17.3.1993 päivätyllä kirjeellä Sorsan entiset avustajat kokoontuivat uudelleen. **OBS:** Niiden joukossa ei ollut Sundqvist. Kiinnostava joukko, pitää katsoa ketä voisi haastatella.

92/HB 1993.9

92/HB 1993.9: KS:n vaalimainos "Kalevi Sorsa presidentiksi" josta ei ilmene, että kyse oli mainos esivaalia varten 16.5.1993, kuten vaalikortin alatekstistä "Avoin esivaali 16.5.1993 – Käytä äänioikeuttasi". Liitteenä oli myös postipankin pankkisiirtolomake "Demokratian puolesta – Suomi nousuun r.y." toiminnalle, eli jäsen- ja tukimaksu vaalikampanjaa varten.

92/HB 1993.9: Paksussa kampanja-nivuskassa HS:n (päiväämätön) juttu Sorsa nostaa nyt edustaja- ja ministerieläkettä: Pankinjohtaja perui kieltäytymisensä" josta oltiin tiedotettu HS:ssa 26.10.1991. Jutun oli kirjoittanut Unto Hämäläinen.

92/HB 1993.9: Kalevi Sorsan laaja juttu Turun Sanomissa 1.8.1993, eli esivaalin jälkeen, jossa hän seikkaperäisesti vastaa Pekka Ervastian syytöksiin Ilta-Sanomissa 10.7.1993 SDP:n ja Sorsa ongelmallisen läheisistä itäsuhteista. Sorsa kuvaa puolueen ja SI:n itäsuhteiden kehitystä ja korostaa että myös CIA vaikutti SI:n näkökantoihin. Puolustaa itäsuhteiden hoitoa ja lisää: "olen vakuuttunut siitä, että ne tuottivat suurta hyötyä Suomelle, eikä niitä koskaan käytetty ketään vastaan. **OBS:** viimeksi mainittu ei tietenkään pitänyt paikkaansa. Mutta samaahan kommarit ja kepu teki. Toinen OBS: itäsuhteiden käyttö osui näin ollen omaan nilkkaan. Kekkonen pystyi käyttämään niitä hyväkseen, muille ne osoittautuivat presidenttivaaleissa 1992 ja 1994 rasitteeksi!

92/HB 1993.9: Kalevi Sorsa presidentiksi- kampanjan tiedote tukiyhdistyksen jäsenille.

92/HB 1993.9: Äänestystulos, eli "Ääntenlaskenta Sdp:n esivaalissa -93". Päiväty 26.5.1993. Ahtisaari sai 61,24 % annetuista äänistä.

92/HB 1993.9: Matti Mansikan arvio 19.5.1993, jossa hän ilmeisen väärin oletti, että 70 prosenttia puolueen jäsenistä olisi ennakköäänestyksessä äänestänyt Sorsaa ja että lopputulos olisi aika tasan heidän kesken. Arvio äänestyspäivän tuloksesta perustui pikaotantaan vaalipaikoilla.

92/HB 1993.9: Ilta-Sanomien laaja juttu Sorsasta hänen häviönsä tultua ilmi 29.5.1993: "Sorsa teki kaiken tämän TURHAAN!" Kuvia Sorsan eri esiintymisistä kautta aikojen.

92/HB 1993.9: Demari 27.5.1993: "Ero Sorsaan venähti 27 prosenttiyksikköön: Martti Ahtisaari täysin ylivoimainen SDP:n esivaalissa".

92/HB 1993.9: Suomen Gallupin teettämä tutkimus 23.2.1993, jonka Mansikka oli lähettänyt Sorsalle, josta jo ilmeni, että Sorsa oli vain hieman suositumpi kuin Ahtisaari omassa puolueessaan ja että Ahtisaari oli paljon suositumpi muiden puolueiden kannattajien joukossa. Tutkimuksessa oletettiin, että ”Sorsan kannatusluku näyttää riippuvan Koiviston päätösestä.” **OBS:** eli että Sorsan kannatus oli siksi niin alhainen, olettivat ilmeisesti väärin!

92/HB 1993.9: Ulf Sundqvist 31.3.1993 Lasse Lehtiselle ohjeita Ahtisaari-kampanjaa varten. **OBS:** Kaksi huomiota, Sundqvist toisin sanoen tuki Ahtisaarta ja tämä tieto tuon kirjeen muodossa oli tullut myös Sorsan tietoon!

92/HB 1993.9: Puoluetoimikunnan kokouksessa 11.2.1993 hyväksymä ”Menettelytavat SDP:n presidenttiehdokkaan asettamiseksi vuoden 1994 presidenttivaaliin”.

92/HB 1993.9: Monimutkainen arvio presidenttiehdokkaiden suosiosta tehty ilmeisesti joskus keväällä 1993 sen jälkeen, kun Koivisto oli ilmoittanut, ettei asetu ehdokkaaksi. Ahtisaari ja Rehn jo tässä selvästi vahvoilla, Sorsan rasisiteena liian vähän kokemusta muusta kuin politiikasta. Ikä näytti myös olevan hänelle rasite sekä rohkeuden ja uusien ajatusten puuttuminen.

92/HB 1993.10

92/HB 1993.10: Sorsan oma muistilista, ehkä jonkun ohjeista, vaalikeskusteluja varten, kuten esim. ”Älä suutu!” ja ”Hyväntuulisesti, vakuuttavasti”

92/HB 1993.10: Suomen pankin KS:n virkavapaushakemuksen myöntö 30.3.1993. Siinä mainittu, että hän mahdollisesti hakisi myös lisää virkavapautta varsinaista vaalikampanjaa varten ...

92/HB 1993.10: Lauri Kankaan analyysi esivaalin luonteesta ja ohjeita KS:lle 25.4.1993. Mainitsi siinä Väyrysen tulevaa kirjaa, jossa idänkaupan ongelmat 1986 tulisi esiin, ja että hän oli puhunut Jermu Laineen kanssa, joka oli sitä mieltä hän silloin oli ainoa, joka oli silloin ollut oikeassa. Eli oli vaatinut, että idänkauppaa pitäisi supistaa!

92/HB 1993.10: Päiväämätön ja nimetön kuvaus siitä miten puolueen varapuheenjohtaja Tarja Tenkula oli pyytännyt Ahtisaarta ryhtymään presidenttiehdokkaaksi. Äänestämässä saattoi käydä monessa eri äänestyspaikassa. Lasse Lehtisen kirjassa mainittu, että ulkopuolisten ja oman puolueen äänet oli toisin kuin väitettiin laskettu erikseen ja niissä Sorsa voitti. **OBS:** pitäneekö paikkansa?!

92/HB 1993.10: KS:n muistilista vaalitenttejä varten: uudet sanat konsensukselle ”yhteistahto?”, ”laihutus, liikunta”. Ensimmäinen pointti yliviivattu: ”perheettömyys / kerro I-S syy.” **OBS:** mitä tämä tarkoittaa?

92/HB 1993.10: Ohjeita ennen A-studion haastattelua 14.5.1993: aika paljon asenneviritystä ja vielä paljon enemmän esiintymistä.

92/HB 1993.10: Terhon pilapiirros 18.5.1993 HS:ssa ja Sorsan (tai kenen?) kommentti ”Näin sitä kohdellaan hävinnyttä!”

92/HB 1993.10: Sorsan korjaukset hänen ym. nimessä kirjoitettuun kehotukseen puoluekokoukselle 6.6.1993 tukea Ahtisaaren vaalityötä, josta Sorsa oli pyyhkinnyt sanat ”ystävämme ja toverimme” ja muuttanut loppusanat muotoon ” Kutsumme kaikki meitä esivaaleissa kannattaneita yhteiseen työhön Martti Ahtisaaren hyväksi. Sosialidemokraatista Suomen presidentti! **OBS:** eli tällä voitiin jättää ovi auki vielä Sorsan valinnalle...?”

92/HB 1993.10: Simopekka Nortamon juttu HS 16.6.1993 ” Etäisyyttä entiseen” jossa Lipposen valinta puheenjohtajaksi ja Ahtisaari presidenttiehdokkaaksi SDP:n puoluekokouksessa nähtiin pyrkimyksenä pesäeroon entiseen epookkiin. **OBS:** tämä kismitti suuresti jotakuta KS:n ystävistä (kuka, ota selvää) joka muistutti että Paavo Lipponen oli ollut lähellä stalinisteja 1969.

92/HB 1993.10: Lapin Kansan toimittaja Jouko Kurppa 13.11.1993 spekuloi että Sorsa asettuisi kuitenkin ehdokkaaksi koska Ahtisaaren kannatus oli siinä vaiheessa niin alhainen. Muisteli demareitten esivaalia: ”Äänestettiin Sorsa pois pelistä”.

92/HB 1993.10: Irene Sorsan haastattelu, Teuvo Ikosen kynästä, jossa Ireneltä kysyttiin, jos hänen kohdallaan voisi sanoa että ”päivääkään en vaihtaisi pois”. Tähän Irene totesi että ”Muutaman päivän voisin vaikka vaihtaa poisikin, mutta suurimmaksi osaksi elämä on ollut mielenkiintoista. Jokaisen elämässä on niitä huonojakin päiviä, mutta toinen toistaan tukien niistä selviää.”

92/HB 1993.10

92/HB 1993.10: Allan Rosas 31.3.1993 KS, jossa hän aika suorasukaisesti kommentoi vaalitulannetta. Mainitsi että monet pitävät Ahtisaarta uutena kasvona ja Sorsaa kuluneena. Listasi kaikkea mitä KS:n piti korostaa esiintymisissään: ei mainita Väyrystä, korostaa rooliaan päättäväisenä valtiomiehenä kuten silloin kun hän oli pääministerinä. **OBS:** varoitti erityisesti Ulpu Iivarin esiintymisiä, tämä heikensi KS:n osakkeita...

92/HB 1993.10: Raimo Väyrynen 1.4.1993 KS:lle, ilmoitti ettei yliopistossa pystyittäisi organisoimaan toimintaa hänen ehdokkuutensa puolesta. **OBS:** rotat jättävät uppoavan laivan...

92/HB 1993.10: Yrjö Kivioja lähetti KS:lle ilmeisesti Suomenmaassa tai Ilkassa julkaistu juttu 18.12.1993 ”Ahtisaari kaduttaa jo demareita, jossa väitetään, että Sorsa olisi ”huomauttanut Ahtisaarta löysistä puheista ja naljaillut tämän puheenkirjoittajista. Toistaiseksi Sorsa ei ollut millään tavalla Ahtisaarta tukemassa.” **OBS:** siinä mainitaan myös, että Ahtisaaren valinta esivaaleissa ratkaisi muiden puolueiden kannattajat...

92/HB 1993.10: Matti Häkkäsen lämminhenkinen lohdutuskirje 1.6.1993 ”Terve Vanha Rukkanen”.

92/HB 1993.10: Juhani Suomen niin ikään vahva tuki 17.6.1993 tappion hetkellä, johon KS vastasi 9.8.

92/HB 1993.10: Luettelo Ahtisaaren ja Sorsan yhteisistä vaalikeskusteluista 23.4-21.5.1993. OBS: on hyvin todennäköistä, että viimeiset tilaisuudet, ne itse äänestyspäivä (16.5) jälkeen, ei järjestetty tai että Sorsa ei ainakaan niihin osallistunut.

92/HB 1993.10: Sorsan puhe hänen vaalikampanjan alussa, jonka hän aivan ilmeisesti oli pitkälti kirjoittanut itse: "Suomen suunta suhteessa kaikkiin näihin kysymyksiin on ratkaistava seuraavalla presidenttikaudella." "On varmasti paikallaan, että esivaaliehdokkaat – sitten kun nämä ovat lopullisesti vahvistettu – istuvat yhteisen pöydän ympärille ja sopivat reilun pelin säännöistä." **OBS:** niin ei oikein tainnut käydä...

92/HB 1993.11

92/HB 1993.11: Ilta-Sanomat 10.10.1992 "Ahtisaari uhkaa Sorsaa, Ilasikivi nousussa". **OBS:** ilmeisesti kyseessä sama mielipidemittaus, jossa heidän erilaisia vahvuuksia ja heikkouksia verrattiin toisiinsa.

92/HB 1993.11: Matti Mansikka 16.12.1992, jossa hän analysoi KS:n esiintymisiä ja suoraan kirjoittaa, ett Sorsa kannattaisi pudottaa painoaan ja kohotaan kuntoon.

92/HB 1993.11: Terhon pilapiirros HS:ssa 28.5.1992: Anteeksi herra presidentti, mutta pitääkö meidän odottaa syöttöänne koko kesän, förlåt?" **OBS:** niin, olisiko lopputulos ollut toisenlainen jos Koivisto olisi ilmoittanut jatkoaikeistaan aikaisemmin?!

92/HB 1993.11: Max Jakobson HS:ssa 5.6.1992: "Presidentiltä ei pidä viedä ulkopoliittista valtaa". Muistutti siitä että turvallisuuskysymykset joutuivat Koiviston aikana taka-alalle ja talouspoliittiset asiat etualalle. **OBS:** hyvä tiivistys 1980-luvun politiikasta, vaikka asian voisi nähdä niinkin, että Koivisto ei käyttänyt ulkopoliittikkaa sisäpoliittisiin tarkoituksiin samalla tavalla kuin Kekkonen.

92/HB 1993.11: Matti Mansikka 17.3.1989 KS:lle jossa hän mainitsee että demariporukkaa oli kokoontunut ja keskustellut strategisesti KS:n presidenttiehdokkuudesta.

92/1990.13: valokuvattu 30.11.2020

92/1990.13: Muistio 15.2.1990 Eurooppa-foorumista ja SDP:stä, jossa nostetaan esiin foorumin merkitystä puolueelle. **OBS:** on ilmeistä, että se oli osa KS:n presidenttikampanjaa.

92/1990.13: Petteri Väänäsen tiivis muistio "Sosialidemokraattiset puolueet Itä-Euroopan maissa", joka tietenkin oli hyödyksi foorumin suunnittelussa. Toteaa, että mensheviikit tapettiin venäjällä "hyvin tehokkaasti".

92/1990.13: HS:n laaja Sorsa-haastattelu 24.3.1990. Siinä kuvataan Arkadia-Seuran perustamista osana presidenttikampanjaa.

92/1990.13: Matti Mansikka 27.7.1990 KS:lle koskien Supon uuden johtajan valintaa. Hänen mukaansa Tiitinen pyrki vaikuttamaan seuraajansa valintaan niin että kepulainen valittaisiin. Liitteenä myös Suomen Kuvalehden juttu asiasta, jossa kepulainen Martti Manninen mainittiin mahdollisena ehdokkaana. Mansikka tuki Seppo Nevalan valintaa. Mainitsi että hänen aikaisempi pesti Sorsan avustajana nähtiin esteenä hänen valinnalleen.

92/1990.13: Seppo Nevala 24.10.1990 KS:lle, jossa hänen ilmaisee turhautuneisuutensa siitä että hänet ei voitu valita puoluetustansa vuoksi. Sorsan päiväämätön kirje Paavo Lipposelle tässä asiassa ja Lipposen vastaus Sorsalle. Olivat molemmat tyytymättömiä ratkaisusta. **OBS:** oliko Nevalan toiminnassa ollut jotain mikä teki hänet vähemmän luotettavaksi, siis että kysymys ei ollut vain hänen puoluetustansa? Koivistohan Supon päällikön lopulta valitsi...

92/1990.13: KS:n kasetista puhtaaksi kirjoitettu puheenvuoro koskien puoleen poliittista kannanottoa puoluekokouksessa 7.6.1990, jossa hän kuvaa sarkastisesti, miten kommunistit näkevät maailman ja toimivat: "Mutta olisiko meidän pidettävä inhimillisenä vielä sitäkin, että he kokevat nyt suvaitsevansa prinsseinä laskeutua sosialidemokratian sammakkoperspektiiviin, rahvaan pariin, suudeltaviksi?" **OBS:** Hahmotti tulevaa Eurooppa ja sen turvallisuuspolitiikkaa aika naivistisesti...

92/HB 1999.4

92/HB 1999.4: Sorsan haastattelu Tarja Halosen kanssa hänen tultua valituksi presidentiksi. Hyvin tuttavallinen keskustelu. Valokusin ne sivut jotka jollain tavoin koskivat Sorsaa: 1) Hänen mainintaa siitä että Yhdistys 9:n säännöt oli kopio SDP:N mallisäännöistä, 2) vaalikampanja 2000 ja Aho vaikeudet päästä häviönsä yli. **OBS:** tämä problematiikkahan oli koskenut myös Sorsaa, tai Väyrysen sanoin, voiko vitutukseen kuolla?

92/HB 1999.4: Sorsan kirje puoluetoverilleen tammikuussa 1998, jossa hän kiittää heidän apuaan Sisäänajo-muistelmien laatimisessa ja kutsuu heitä iltaseminaareihin jatko-osan kirjoittamista varten.

92/HB 1999.4: Mikko Majanderin 16.4.1999 päivätty suomenkielinen käsikirjoitus "Die Ostpolitik der Sozialdemokratischen Partei Finnlands und die Deutsche Frage", jonka Sorsa oli ilmeisesti kiinnostuneena lukenut.

92/HB 1999.4: Erkki Pennanen HS:ssa 28.5.1999 "Sdp:n vanhat arvot ja uusi politiikka", jossa hänen kyseenalaistaa puolueen uuden periaateohjelman arvoja, koska niitä ei otettu huomioon käytännön politiikassa. Ja sitten vertaus vuoden 1987 periaateohjelmaan, jonka piti piirtää Kalevi Sorsan nimi Sdp:n aatteelliseen historiaan ainakin sukupolven ajaksi. Maailma muuttui kuitenkin pian niin rajusti, että ohjelma vanhentui saman tien."